

**TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINNA KOLLEDŽ**

Rahvusvaheline majandus ja ärikorraldus
Äriõigus

Mariliis Tallo

PÄRANDIGA SEOTUD ÕIGUSLIKUD PROBLEEMID

Lõputöö

Juhendaja: *mag iur* Uno Feldschmidt

Tallinn 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. PÄRIMINE JA SELLEGA SEONDUVAD ÕIGUSSUHTED	5
1.1. Pärimisest ja pärimisõigusest üldiselt.....	5
1.2. Pärandvara mõiste	11
1.3. Pärimisvõime	12
1.4. Täisõigusjärglus vs osaõigusjärglus	12
2. PÄRIMISSÜSTEEMID	14
2.1. Pärimissüsteemidest üldiselt (vastuvõtusüsteem ja loobumissüsteem).....	14
2.2. Pärandi vastuvõtt ning vastuvõtmise ja pärandist loobumise tähtaeg	20
2.3. Sundosa saamise õigus	24
2.4. Annakusaaja versus pärija.....	28
3. PÄRANDVARA INVENTUUR	32
3.1. Pärandvara inventuurist üldiselt.....	32
3.2. Pärandvara inventuuri kohustuslikkus.....	33
3.3. Inventuuri esitamise aeg.	35
3.4. Inventuuri soodustusega pärandi vastuvõtt.....	37
3.5. Varade kaitse pärimismenetluses (pärandvara versus isiklik vara).....	38
3.6. Pärijate vastutus pärandaja kohustuste eest	39
KOKKUVÕTE	43
VIIDATUD ALLIKAD	46
LÜHENDID	48
SUMMARY	49

SISSEJUHATUS

Surm on see, mis lõpetab maise elu ning teeb inimesed võrdseks, kuid jätab omaksed leina ja kadunukese vara ning kohustustega. Kindlasti ei ole eelnimetatu lähedaste esmane mure, kuid siiski varem või hiljem tuleb pärimisega seotud toimingutega tegelema hakata, et vara ja kohustused ei jääks peremehetuks.

Isiku surmaga tema õigusvõime lõpeb, ta ei saa enam olla õiguste ja kohustuste kandjaks. Õigused ja kohustused surmaga ei lõpe, vaid lähevad pärandajalt pärijale. Mida enam on aeg edasi läinud, seda keerukamaks on muutunud ka pärimisasjad. Kindlasti annab sellele hoogu juurde ka tänapäeval elus keerukamaks muutunud perekonnaasjad, lahutused ning kärgpered, kus on ühe perekonnaliikme surma korral oluliselt keerulisem pärimise käik.

Kindlasti saab inimene enda surma puhuks korraldusi teha testamendi või pärimislepingu näol, kuid selle puudumisel läheb pärand üle õigusjärgluse põhimõtetel, ning kärgpere puhul võib see osutada keerukamaks kui esmapilgul tundub. Lisaks on segadust tekitanud ka Eesti pärimisseaduse laiaulatuslik muudatus seoses uuele pärimissüsteemile ehk loobumissüsteemile üleminekuga. Viimati nimetatud süsteemi põhimõtteid käsitletakse ja uuritakse ka alljärgnevas töös.

Käesolevas töös keskendub autor probleemile kuidas on kaitstud pärija õigused päritud vara üleminekul pärimissüsteemide, eelkõige kehtiva loobumissüsteemi kohaselt.

Töö eesmärk on välja selgitada kas pärimisseaduses sätestatud loobumissüsteem kaitseb piisavalt pärija õigusi vara omandamisel ning vajadusel esitada ettepanekud seaduse muudatusteks.

Töö autor on püstitanud hüpoteesi, et loobumissüsteem ei kaitse piisavalt pärija õigusi pärandvara ülemineku protsessis.

Eestis kehtib pärimise korral loobumissüsteem, mille puhul ei pea pärija palju pingutusi pärandi ülevõtmiseks tegema, kuna pärand läheb pärijale üle automaatselt. Tuleb vaid pöörduda notari büroosse, et pärimismenetlus algatada. Kui pärija ei soovi pärandit omada, siis on tal õigus esitada avaldus, mille kohaselt soovitakse pärandist loobuda. Loobumissüsteemi omapäraks on

kolme kuuline loobumisavalduse esituse aeg. Peale kolme kuud saadakse automaatselt pärandvara omanikuks. Just sellepärast tuleb võimalikult kiiresti tegutseda, et aimu saada pärandvara koosseisust ning teada kohustusi ning tunda enda õigusi.

Töös püstitatud probleemide analüüsis lähtub autor peamiselt õiguskirjandusest, normatiivmaterjalidest, kohtupraktikast ning asjakohasest dokumentatsioonist. Autor kasutab teema käsitlemisel võrdlevat ning ajaloolis-võrdlevat meetodit ning deduktiivset lähenemist ehk liikumist üldiselt üksikule.

Lõputöö koosneb kolmest peatükist, mis jagunevad eraldi täpsustavateks alapeatükkideks. Lõputöö struktuur on üles ehitatud nii, et kajastada võimalikult hästi töö eesmärgi realiseerimiseks vajalikke põhjendusi. Esimeses peatükis käsitletakse pärimist üldisemalt ja sellega seonduvaid õigussuhteid: pärand, pärandi omandamine ja protsessid peale surma. Töö teises osas uuritakse lähemalt ja võrreldakse pärimissüsteeme pärandi ülemineku seisukohast ning püütakse selgusele jõuda, mida on soovitud parandada Eestis nüüdseks juba teatud aja kehtinud uues pärimissüsteemis ning kuidas on loobumissüsteemis reguleeritud pärandi üleminekul varade kaitse pärija seisukohast. Töö kolmandas osas käsitletakse inventuuriga pärandi vastuvõtu probleeme.

Kokkuvõttes esitatakse eelnevates peatükkides selgunud olulisemad seisukohad ja järeldused ning antakse hinnang Eestis kehtima hakanud uue pärimissüsteemi ehk loobumissüsteemi efektiivsusele pärijate huvide kaitsmisel. Samuti tehakse ettepanekud seadusandjale võimalikeks lahendusteks.

Lähtudes töö eesmärgist ja meetoditest on valitud ka allikmaterjal. Lisaks eesti keelsele materjalile kasutab töö autor ka inglise- ning saksa keelset kirjandust, artikleid ning kohtulahendeid.

1. PÄRIMINE JA SELLEGA SEONDUVAD ÕIGUSSUHTED

1.1. Pärimisest ja pärimisõigusest üldiselt

Igal inimesel on sünnist alates õigusvõime, see on võime omada juriidilisi õigusi ja kohustusi. Juba sünnist alates on inimesel ka palju õigusi. Tal on õigus elule, õigus saada ülalpidamist ja vanemate hoolitsust ning oma vanema või muu lähedase sugulase surma korral on tal pärimisõigus. Täiskasvanuks saades laieneb järsult inimese õiguste ja kohustuste ring ning ta on teiste inimestega, samuti organisatsioonidega ning riigiga paljudes õigussuhetes. Inimese surmaga lõpeb aga tema õigusvõime ja ning sellest momendist ei saa ta enam olla õigussuhete osaline. Tekib probleem: mis saab tema õigussuhetest, kas need lõpevad tema surmaga või asendab keegi surnud isikut neis õigussuhetes. Õigussuhted, mis on lahutamatult seotud inimese isikuga, lõpevad tema surmaga tõepoolest. Sellisteks on abielusuhted, töösuhted, valimisõigusest tulenevad suhted ja paljud teised. Enamik varalisi suhteid aga säilib. Näiteks surnule kuulunud vara ei saa jääda peremehetuks, tema võlad aga tuleb võlausaldajatele tasuda. Selliste suhete lõppemine tooks kaasa ebastabiilsuse ja oleks ebaõiglane. Seepärast on ühiskond huvitatud sellest, et need suhted säiliks ning surnud isikut asendaksid neis tema õigusjärglased.¹

Kui inimene on teatud vanusesse jõudnud või on mingil muul põhjusel surmale mõelnud ning tal on oma senise elu jooksul rohkemal või vähemal määral maist vara kogunenud, siis kerkib paratamatult esile ka küsimus, kellele oma vara jätta siis, kui seda endale enam vaja ei ole. Vahel on muidugi selliste mõtete ärgitajateks ka sõbrad ja sugulased, kes millegipärast hakkavad huvi tundma, kes küll selle või teise vara omanikuks saab, kui inimene ükskord peaks siit ilmast lahkuma. Harvematel juhtudel on mõnd inimest pea kogu tema teadliku elu saatnud soov koguda aina enam ja enam vara selleks, et oma järeltulijatele enda omast pisut kergemat elu võimaldada.²

---

¹ E. Silvet, I. Mahhov, Kuidas pärida ja pärandada, Juura, 1997, lk 4.

² U. Liin. Pärimisõigus, Ilo, 2005, lk 13.

Pärimiseks nimetatakse ühe isiku – pärija – teise isiku – pärandaja – õigustesse ja kohustustesse astumist viimase surma korral.³ Eestis hetkel kehtiva PärS §1 lg 1 kohaselt on pärimine isiku surma korral tema vara üleminek teisele isikule.⁴ Eestis hetkel kehtiva TsüS § 6 lg 1 kohaselt on pärimine tsiviilõiguste ja -kohustuste üleminek ühelt isikult teisele (õigusjärglus), kui need ei ole seadusest tulenevalt isikuga lahutamatu seotud.⁵

Pärimine laiemas mõttes tähendab ka kõiki teisi tegevusi, mis kõige üldisemas mõttes on seotud vara ülemineku korraldamisega surma korral. Muuhulgas hõlmab see inimese enda poolt oma elu ajal oma surma puhuks tehtavate korralduste tegemist. Viimast tegevust nimetatakse sageli ka pärandamiseks. Muidugi võib mõistet „pärandamine” samuti kui mõistet „pärimine” sisustada erinevalt. Kõik inimesed pärandavad ju oma surma korral midagi oma järeltulijatele. Need aga, kes oma surma puhuks ise korraldusi teevad, on teistest aktiivsemad ja vajavad ehk enam nõuannet oma tegevuse korraldamiseks, see tähendab pärandamiseks oma soovide ja eesmärkide kohaselt.⁶

Pärimisõigus on tsiviilõiguse üks osa. Analoogiliselt teiste tsiviilõiguse harudega, on ka pärimisõiguses äratuntav Rooma õiguse algupära, selle arengut on hiljem mõjutanud eelkõige Kesk-Euroopa maade õigus ja kohalik õiguspärand. 1997. aastal jõustunud pärimisseaduse algallikaks oli 1940. aastal seaduseks saama pidanud tsiviilseadustiku eelnõu, mille allikaks omakorda oli muuhulgas Balti Eraseadus 1864. aastast. Nõukogude õiguses sisaldasid vähesed pärimisõiguslikud normid Eesti NSV Tsiviilkoodeksis.⁷

Eri riikide pärimisõiguste võrdlemisel lähtutakse võrdlevas õiguses tavaliselt jaotusest: mandri-euroopa õigussüsteem, anglo-ameerika õigussüsteem, islami õigus ja sotsialistlik õigus. Eesti kuulub nii geograafiliselt asendilt kui ka õiguskorra üldisest ajaloolisest arengust ning pärimisõiguse ülesehituse põhimõtetest lähtuvalt mandri-euroopa õigussüsteemi. Pärimisõiguse põhialused ning instituudid tulenevad viimases teatavasti suures osas just Rooma õigusest, kusjuures kaasaegne kehtiv pärimisõigus on välja kujunenud eelmisel sajandil ja selle sajandi esimesel poolel Prantsuse ja Saksa õiguse (õigusteaduse) arengu mõjutusel. Prantsuse Code Civil

---

³ E. Ilus. Rooma eraõiguse alused, Ilo, 2000, lk 174.

⁴ Pärimisseadus 17.jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS §1 lg 1

⁵ Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. märts 2002, RT I 2002, 35, 216. TsüS § 6 lg 1

⁶ U. Liin. Pärimisõigus, Ilo, 2005, lk 14.

⁷ T. Mikk. Pärimisõigus, Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2004, lk 7.

pärineb aastast 1804, Austria ABGB 1811, Saksa BGB jõustus aastal 1900, Šveitsi ZGB 1907 jne.⁸

Saksamaa perekonna ja pärimisõigus on koondatud 18. augustil 1896. a tsiviilkoodeksisse (*Bürgerliches Gesetzbuch*, BGB), mis jõustus 1. jaanuarist 1900. a. Saksa tsiviilkoodeksi jõustumine lõpetas suure segaduse seoses erinevate seaduste ja süsteemidega, mis oli kestnud kuni 19. sajandini. Uus lahknemine õigussüsteemides tekkis peale Teist Maailmasõda seoses Saksamaa jagunemisega Lääne-Saksamaaks ja Ida-Saksamaaks. Peegeldades külma sõja aegse lõhenemise seoses ida ja lääne erinevaid poliitilisi suundumusi, arendasid kaks riiki välja väga erinevad poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed institutsioonid ja sama juhtus ka õigussüsteemidega: Lääne-Saksamaa säilitas Saksa tsiviilkoodeksi ja arendas seda reformimise teel edasi, Ida-Saksamaa aga hülgas BGB ja jõustas uued õigusaktid seoses tsiviilõigusega.⁹

Käesolevas töös võrreldaksegi eeskätt Saksa pärimisõigust Eesti pärimisõigusega, kuna Eesti tsiviilõigus põhineb suure osas Saksamaa tsiviilõigusel.

Mõistet õigus kasutatakse nii objektiivses kui ka subjektiivses tähenduses. Objektiivses tähenduses mõistetakse selle all õigusnormide kogumit ning subjektiivses tähenduses üksikisikule õiguskorras antud õigusi ja volitusi. Seepärast kasutatakse ka mõistet pärimisõigus eri tähendustes.¹⁰

Pärimisõigus objektiivses tähenduses on kogum õigusnorme, mis reguleerivad inimese surma eraõiguslikke, varaõiguslikke tagajärgi.¹¹ Pärimisõigusena subjektiivses tähenduses mõistetakse pärija õiguslikku võimu.¹²

Kokkuvõtlikult võib öelda, et Eesti pärimisõiguses on rakendust leidnud samad põhimõtted ning üldiselt ka samas mahus, nagu see on omane kõigile eraomandil baseeruvatele ühiskondadele. Eestis on laiendatud pärijate ringi senisega võrreldes piirini, mis on tavaline teisteski Euroopa maades. Riigi (kohaliku omavalitsusüksuse) osalus pärijana on sellega viidud miinimumini. Samuti on avardunud pärandaja võimalused omalt poolt pärimise käiku mõjutada, nii viimse tahte vormistamise kui ka sisu osas. Lähtudes pärimisõiguse üldtunnustatud põhimõtete võrdlevast analüüsist, võib siiski kindlalt väita, et Eesti pärimisõigus on tagasi pöördunud

---

⁸ U. Liin. Pärimisõiguse põhimõtetest. *Juridica*, 1999 nr 3, lk 141–147.

⁹ P. Gottwald. D. Schwab. E. Büttner. *Family & Succession Law in Germany*. Verlag C.H. Beck München 2001, lk 21–22.

¹⁰ H. Brox. *Pärimisõigus*, Juura, 2003, lk 1. Äärenumber 1.

¹¹ H. Brox. *Pärimisõigus*, Juura, 2003, lk 1. Äärenumber 2.

¹² H. Brox. *Pärimisõigus*, Juura, 2003, lk 2. Äärenumber 3.

germaani õigusperekonda. Kui võrrelda üksikuid õigusinstituute, siis on kohati regulatsioon tervete paragrahvide kaupa äärmiselt sarnane BGB-ga. Kuid mitte kõiges, näiteks on pärimislepingu osas rohkem sarnasust Austria ja Šveitsi pärimisõigusega, kuid ka nemad kuuluvad saksa õigusperekonda.¹³

Õiguslikus mõttes on uus, 2008. aasta Eesti pärimisseadus oma sisult suures osas sama, mis eelmine, s.o 15. mail 1996 vastu võetud pärimisseadus. Asjaolul, et uus eelnõu jõudis terviklikkuse huvides Riigikogu menetlusse pärimisseaduse terviktekstina, on rohkem normitehniline ja redaktsiooniline kui sisuline tähendus. Kusjuures uued normitehnilised lahendused loovad sageli mulje, nagu oleks ka seaduse sisu muutunud, kuid lähemal analüüsimisel osutub see vaid illusiooniks. Vahemärkusena olgu öeldud, et oma kehtivuse 12 aasta jooksul oli vana pärimisseadus sisult suhteliselt stabiilne, seda muudeti küll kaheksal korral, kuid ükski parandus ei puudutanud pärimisõiguse sisulisi küsimusi.¹⁴

Pärimisõiguse teise reformi õiguspoliitilised lähtekohad võttis 2002. aastal lühidalt kokku tollane justiitsminister M. Rask. Vana, s.o 1996. aasta pärimisseaduse kitsaskohtadena tõi minister välja all loetletud probleemid.

- Seadus ei anna selget ja ühest vastust küsimusele, mida peab huvitatud isik tegema siis, kui omanik on surnud. Nii ootavad naabrid varisemisohtrliku maja kordategemist 10 aastat, sest just niikaua võivad pärijad pärandi vastuvõtmisega oodata.
- Seadus ei taga piisavalt pärandvara säilimist. Ebaausate pärijate korral ei ole pärandvara säilimine kuni vara füüsilise jagamiseni tagatud. Uues seaduses on üksikasjaliselt lahti kirjutatud pärandvara hoiumeetmed, mida saab rakendada, kuni on otsustatud, kellele konkreetne pärandvara hulka kuuluv asi kuuluma hakkab.
- Ei ole piisavalt selgelt reguleeritud pärijate vastutus pärandaja kohustuste täitmise eest. Piisavalt selgelt ei ole reguleeritud see, kuidas tehakse inventuur ja milline on vastutus, kui inventuuri tegemisel osa pärandvarast kahe silma vahele jääb või hoopiski haihtub.
- Muudatus pärandvara pärijatele ülemineku korralduses on vajalik seetõttu, et kehtiva õiguse järgi jääb mulje, nagu eeldataks, et pärija reeglina ei soovigi vara omanikuks saada. Pärija saab pärandvara omanikuks üksnes siis, kui ta avaldab selleks eraldi soovi. Eelnõu kohaselt arvatakse pärandvara pärijatele automaatselt ülelänuks, välja arvatud

---

¹³ U. Liin. Pärimisõiguse põhimõtetest. *Juridica*, 1999, nr 3, lk 141–147.

¹⁴ U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? *Juridica*, 2009, nr 1, lk 28–29.

juhul, kui pärija avaldab vastupidist tahet. Selle muudatuse tegemine aitab suuresti kaasa pärandvara uute omanike väljaselgitamisele, mis tagab käibekindlust ning oluliselt paremini pärandvara säilimist.¹⁵

Töö autor leiab, et päris mitmed puudused, nagu vara omanikuta hõljumisaeg ja pärandvara säilimisega seotud probleemid ei ole käesolevas seaduses paljuski üheselt mõistetavad, kuigi pärimissüsteemi muutus oli põhjustatud just sellest, et antud probleeme uues seaduses parandada.

Kõik M. Raski poolt toodud väited ei ole kahjuks õiguslikus mõttes päris korrektsed ning viidatud probleemid ei ole Urve Liini arvates uues seaduses sugugi lahendatud. Esimest probleemi – liialt pikka pärandi vastuvõtu tähtaega – on vanale seadusele üsna sageli ette heidetud. Tõesti, 1996. aasta PärS § 118 lõike 3 kohaselt oli pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise maksimumtähtajaks ehk aegumistähtajaks 10 aastat. Samas oli igal huvitatud isikul õigus taotleda notarilt konkreetse pärandi vastuvõtu tähtaja lühendamist.¹⁶ Võrdlusena olgu toodud, et uue pärimisseaduse kohaselt on pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise maksimumtähtaeg märksa pikem. Kuna uues pärimisseaduses endas enam eriregulatsiooni ei ole, võibki surnud isiku pärandi alates 1. jaanuarist 2009 vastu võtta või sellest loobuda 30 aasta jooksul pärandi avanemisest, sest kohaldamisele tuleb tsiviilseadustiku üldosa seaduses sätestatud üldine pärimisõigusest tuleneva nõude aegumistähtaeg.¹⁷ Olenemata pärandi vastuvõtu tahteavalduse tegemise ajast, vastutab pärija pärandiga seotud kahju tekkimise või muude pärandiga seotud kulude eest alates pärandi avanemisest. Sellest hetkest lähevad pärijale üle kõik pärandaja õigused ja kohustused, sealhulgas pärandajale kuulunud valdus.¹⁸ Lisaks oli 1996. aasta PärS § 111 kohaselt igal õigus pöörduda kohtu poole pärandvara hoiu meetmete rakendamise taotlusega ning pärandi hooldajal omakorda kohustus pärandvara heaperemehelikult valitseda ja selle säilimine tagada.¹⁹ Teiseks, pärandi hoiu regulatsiooni on uues seaduses vanaga võrreldes tõesti üsna ulatuslikult muudetud, kuid seda pigem normitehnilises mõttes kui sisuliselt. Põhiliseks materiaalõigusliku tähendusega täienduseks on 2008. aasta PärS § 112 lõige 7, kuid selle täienduse eesmärk on minister M. Rask poolt väidetule hoopis vastupidine. Selle sätte kohaselt saavad ebaausad isikud (ning seejuures mitte üksnes ebaausad pärijad) võimaluse kõik pärandiesemed üsna kiiresti maha müüa, kusjuures selleks ei

---

¹⁵ Justiitsminister M. Raski kõne pärimisseaduse muutmise seaduse eelnõu esimesel lugemisel Riigikogus 9. oktoobril 2002. a. Riigikogu 9. oktoobri 2002. a stenogramm. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/stenograms/2002/10/m02100904.html> (20.12.2015)

¹⁶ Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS § 118 lg 1

¹⁷ Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. märts 2002, RT I 2002, 35, 216. TsÜS § 155 lg 1

¹⁸ Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS § 130 lg 1

¹⁹ Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS § 112 lg 3 p 2

ole vaja kohtult isegi nõusolekut küsida. Kolmandaks, inventuuri korrektsuse tagamiseks on uues seaduses ette nähtud, et inventuuri tegijaks võib olla üksnes kohtutäitur, kelle ülesandeks on järelikult jälgida, et kogu pärandvara saaks korralikult kirja pandud.²⁰ Samas pärandi omandamisel loobumissüsteemile üleminekust tulenevalt on antud pärijale võimalus esitada inventuurinõue mitte koos pärandi vastuvõtuga, s.t enne kolmekuulise loobumistähtaja möödumist, vaid alles siis, kui ilmneb, et pärandvarast ei piisa pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.²¹ Järelikult on välja jäänud üks väga oluline inventuurisoodustuse aluspõhimõte: sundida pärijat võimalikult kiiresti looma selgus pärandvara koosseisus ning välistada sellega pärandvara ja pärija isikliku vara segunemine. Uue seaduse kohaselt on inventuuri nõude esitamine ajaliselt piiramata. Pärija võib põhimõtteliselt inventuuri nõuda ka aastate pärast. Pärandvara kindlakstegemine ebamõistlikult pika ajalise nihkega tekitab paratamatult suuri probleeme, millesarnaseid on meil lähiajalooos tulnud kogeda näiteks omandi- ja maareformiga seoses. Tõesti, eeskujuks võetud Saksa õiguses ei ole inventuuri nõude esitamisele seaduses sõnaselget ajalist piiri seatud, kuid erinevalt Eesti õigusest ei too Saksa õiguses inventuuri tegemine iseenesest kaasa pärija vastutuse piiramist. Saksa õiguses räägitakse õigeaegselt tehtud inventuurist, mis loob vaid eelduse, et pärandi avanemise ajal ei olnud olemas muid pärandiesemeid kui inventuuriaktis äranäidatud esemed. Pärimisseaduse muutmise seaduse 2002. aasta eelnõu tutvustavas kõnes toodud neljas väide oli Urve Liini arvates pigem demagoogiline kui praktilise tähendusega.²²

Sellest lähtuvalt leiab töö autor, et probleemid pärimismenetluses ei ole uue loobumissüsteemi kasutuselevõttuga lahendatud, ning uue süsteemi kohaselt ei ole tagatud pärandaja jaoks kiirem ja turvalisem pärimisasjade kulg. Töö autor leiab, et eemalolevate pärijate jaoks on loobumissüsteem kaitsvam, lihtsam ja turvalisem ning kohalolev pärija on uue süsteemi puhul pigem huvitatud, et kaaspärijate ringis saabuks kiirem selgus. Samas ei ole teada, kuid võrd kaitstud on nende huvid, kes on teisejärgulised pärijad, kui esmane pärija otsustab peale kolme kuud siiski loobumisavalduse esitada. Pärimismenetluse ajaline määratlus oma maksimaalajas on uue seaduse korral hoopis pikenenud, kuna uues regulatsioonis ei ole üheselt mõistetavalt kirjas pärandist loobumise või vastuvõtmise maksimumaeg. Sellest lähtuvalt arvab töö autor, et kindlasti ei ole see pärija huve kaitsev ja pärimismenetlust kiirendav asjaolu. Kuigi loobumissüsteemis on nõue pärimisest loobumise korral vastavasisuline avaldus esitada kolme

---

²⁰ Pärimisseadus 17.jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 138

²¹ Pärimisseadus 17.jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 137 lg 2

²² U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? Juridica, 2009, nr 1, lk 29–30.

kuu jooksul, tekitab TsÜS § 155 lg 1 segadust.²³ Sellest lähtuvalt tuleb kaaluda loobumissüsteemi põhjalikku muutmist, et juba kõne all olnud kitsaskohad parandada.

1.2. Pärandvara mõiste

Pärandaja vara, mis tema surma korral läheb üle pärijale või pärijatele, nimetatakse pärandiks. Selle hulka kuuluvad nii vara (aktiva) kui ka kohustused (passiva). Pärandit nimetatakse seaduses tihti ka pärandvaraks. Mõistet pärand kasutatakse enamasti siis, kui on tegemist pärandatud vara ja uue õiguskandja suhtega, samal ajal kui pärandvara all mõistetakse enamasti vara koosseisu.²⁴

Pärimise teel üleminevat vara nimetatakse pärandiks.²⁵ Tsiviilõiguses mõistetakse vara all isikule kuuluvate rahaliselt hinnatavate õiguste ja kohustuste kogumit.²⁶ Nii kuuluvad vara hulka kõik isikule kuuluvad rahaliselt hinnatavad õigused ja kohustused, eelkõige vallasasjad ja kinnisasjad, intellektuaalse vara hulka kuuluvad õigused, nõudeõigused, samuti muud hüved, kui need on rahaliselt hinnatavad. Pärandvara hulka ei kuulu üksnes õigused, vaid ka kohustused, nt lepingulised kohustused, kahju hüvitamise kohustus, piiratud asjaõigustest tulenevad kohustused, aga ka teatud avalik-õiguslikud kohustused nagu maksunõuded ja -kohustused.²⁷ Reeglina lähevad pärijale üle kõik pärandajale tema surma päeval kuulunud õigused ja kohustused kogumis. Erandina ei lähe pärijale üle isikuga lahutamatu seotud õigused ja kohustused. Seejuures toimub õiguste ja kohustuste üleminek pärandajalt pärijale seaduse alusel. See tähendab eelkõige, et omand läheb üle ilma kokkulepete ja toiminguteta, mis tavaliselt omandiõiguse üleminekuks vajalikud on.²⁸

Seega tuleb arvestada, et pärand ei tähenda vaid hüvesid ning vältides olukorda, kus tuleb kohustusi katta enda kuludega, tuleks selgust saada pärandvara koosseisus. Kohustuste edasilükkamine ei välista olukorda, kus tegevusetusest on tekkinud võlad. Seda eelkõige siis, kui on ületatud kolmekuune loobumisavalduse esitamise aeg.

---

²³ Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. märts 2002, RT I 2002, 35, 216. TsÜS § 155 lg 1

²⁴ H. Brox. Pärimisõigus, Juura, 2003, lk 5. Äärenumber 10.

²⁵ Pärimisseadus 17.jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 2

²⁶ Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. märts 2002, RT I 2002, 35, 216. TsÜS § 66

²⁷ Maksukorralduse seadus 20. Veebruar 2002, RT I 2002, 26, 150. MKS § 36 lg 1

²⁸ T. Mikk. Pärimisõigus. 2.tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 10.

1.3. Pärimisvõime

Pärimisvõime on võime olla pärija. See on üks osa õigusvõimest. Et pärandaja surma korral lähevad pärijale üle õigused ja kohustused, mis pärandaja surmaga ei lõpe, peab pärija olema sel ajal õigusvõimeline. Õigusvõimeline, seega pärimisvõimeline on iga füüsiline isik ja iga juriidiline isik. Loomad ja asjad ei saa olla pärijad.²⁹

Pärimiseks kitsamas mõttes on oluline pärida õigustatud isiku pärimisvõime. Kõige üldisemalt võib öelda, et pärimisvõime on igal õigusvõimelisel isikul. Kui pärandajateks saavad olla ainult füüsilised isikud, siis pärijaks võivad olla ka juriidilised isikud. 1997. a pärimisseaduses on lisaks üldpõhimõtetele ka teatud erireeglid pärimisvõime kindlaksmääramiseks ja seda eelkõige seepärast, et pärimisel tuleb soodustatud isikute kindlaksmääramisel lähtuda eelkõige pärandi avanemise hetkest. Seejuures annab 1997. a PärS erinevad reeglid seadusjärgse pärimise ja viimse tahte kohase pärimise jaoks.³⁰

Seadusjärgseks pärijaks võib olla:

- füüsiline isik ehk inimene, kes on elus pärandi avanemise hetkel või on eostatud enne pärandi avanemist ja sünnib hiljem elusana;
- kohaliku omavalitsuse üksus või riik.³¹

1.4. Täisõigusjärglus vs osaõigusjärglus

Õigusjärgluse liigitus pärineb Rooma õigusest. Eriõigusjärglusele vastandus üldõigusjärglus, mille all mõisteti kõikide õiguste ja kohustuste kogumis üleminekut.³²

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (edaspidi TsÜS) § 6 lg 1 ja 2 kohaselt on õigusjärgluse aluseks tehing või seadus³³. Eraõiguses esineb kahte liiki õigusjärglust: omandamine eriõigusjärgluse alusel (singulaarne õigusjärglus ehk singulaarsuktsessioon, nimetatakse ka üksikõigusjärgluseks

---

²⁹ H. Brox. Pärimisõigus, Juura, 2003, lk 3–4. Äärenumber 7.

³⁰ U. Liin. Pärimisõigus, Ilo, 2005, lk 175.

³¹ U. Liin. Pärimisõigus, Ilo, 2005, lk 175.

³² E. Ilus. Rooma eraõiguse alused, Ilo, 2000, lk 173.

³³ Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. märts 2002, RT I 2002, 35, 216. TsÜS § 6 lg 1 ja 2

ja osaõigusjärgluseks) ja omandamine üldõigusjärgluse alusel (universaalne õigusjärglus ehk universaalsuktsessioon, nimetatakse ka üldiseks õigusjärgluseks ja täisõigusjärgluseks).³⁴

Õigusjärglus elusolevate isikute vahel väheste eranditega, ongi võimalik ainult eriõigusjärgluse korras. Isegi juhul kui üle antakse mitu õigust, tuleb iga õigus eraldi üle anda.³⁵

Mandri-euroopa pärimisõiguse üheks oluliseks põhimõtteks on ka täisõigusjärgluse põhimõte. See tähendab, nagu algul juba märgitud, esiteks seda, et pärandvara läheb pärijatele üle kui tervik ja teiseks, et pärijal puudub võimalus oma suva kohaselt valida, mida ta pärandvarast võtab või mida mitte. Samuti tuuakse siin ära pärandi aktiva ja passiva ühtsus, s.t koos positiivse varaga ehk õigustega lähevad pärijatele üle ka pärandaja kohustused.³⁶

---

³⁴ T. Mikk. Annak pärandvarast eseme omandamise alusena. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2010, lk 7.

³⁵ K. Larenz. Allgemeine Teil des Deutschen Bürgerlichen Rechts.7., neubearb. Aufl. München: Beck 1989, lk 240.

³⁶ U. Liin. Pärimisõiguse põhimõtetest. Juridica, 1999, nr 3, lk 141–147.

2. PÄRIMISSÜSTEEMID

2.1. Pärimissüsteemidest üldiselt (vastuvõetusüsteem ja loobumissüsteem)

Maailmas eksisteerib rahvusvahelise eraõiguse kohaselt kaks pärimise süsteemi, Kontinentaal-Euroopas unitaarprintsip ja üldise õiguse riikides käärprintsip.³⁷

Eestis on toimunud oluline nihe käärprintsipist unitaarsusprintsibile. Vana TsÜS §157 lg 1 ja 2 eristasid Eestis ja välisriigis asuvate kinnisasjade pärimist, millel ei olnud mõtet, sest mõlemal juhul kohaldati asja asukohariigi õigust ning seega oleks kinnisasjade pärimist võinud reguleerida ühe multilateraalse normiga. Samas võib vana TsÜS § 157 lg 1 tõlgendada kui seadusandja tahet viidata Eesti pärimisseaduse kinnisasju puudutavate sätete rahvusvahelisele imperatiivsusele.³⁸

Maailmas tuntakse nelja pärandaja õigusjärgluse ülemineku süsteemi pärijale:

- omandamine *ipso iure* e loobumissüsteem (nt Eesti, Saksamaa);
- omandamine omandaja vastava tahteavaldusega (nt Eesti kuni 31.12.2008);
- omandamine kohtuliku järelevalvemenetlusega (nt Austria);
- omandamine pärandvara valitseja sekkumisega (nt Inglismaa).

Eestis oli pärandi vastuvõtmise süsteem reguleeritud juba Balti eraseaduses ja samadest põhimõtetest lähtuti ka 1940. aasta tsiviilseadustiku eelnõu ettevalmistamisel. Eestis asendati 2009. a pärimisseadusega senine pärandi vastuvõtu süsteem pärandist loobumise süsteemiga.³⁹

Esmapilgul võib tunduda, et pärimisseaduse nii põhimõtteline muutmine nagu on üleminek pärandi vastuvõtusüsteemilt loobumissüsteemile, toob paratamatult kaasa suure hulga põhimõttelisi probleeme nii teoreetikutele kui ka praktikutele. Lähemal vaatlusel saab siiski selgeks, et väga paljude pärimisasjade lahendamisel ei muutu praktikas midagi ka pärast uue pärimisseaduse jõustumist. Üldiselt aga loob uus pärimisseadus suurema selguse ka

---

³⁷ I. Nurmela, L. Almann, V. Tuulas, M. Vainomaa. Rahvusvaheline eraõigus, Juura, 2003, lk 92.

³⁸ I. Nurmela, L. Almann, V. Tuulas, M. Vainomaa. Rahvusvaheline eraõigus, Juura, 2003, lk 92.

³⁹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 94.

pärimisõiguse nendes valdkondades, kus seni on valitsenud lubamatult suur segadus. Seega võib öelda, et uus loobumissüsteemil põhinev pärimisseadus on mõistlik kompromiss ajalooliste traditsioonide ja muutunud ühiskonnasuhete vahel.⁴⁰

Vastuvõtusüsteemi ja loobumissüsteemi olemuste ja nende erinevuste väljaselgitamiseks tuleb lähtuda pärandi omandamiseks esitatava tahteavalduse liigist. Tsiviilõiguses eristatakse isiku tahte väljaselgitamiseks kolme põhilist viisi – otsene ja kaudne tahteavaldus ning vaikimine, kui sellele on omistatud tahteavalduse tähendus. TsÜS § 68 järgi on tahteavaldus otsene, kui selles sõnaselgelt avaldub tahe tuua kaasa õiguslik tagajärg. Kaudne on tahteavaldus, mis väljendub teos, millest võib järeldada tahet tuua kaasa õiguslik tagajärg. Vaikimist või tegevusetust loetakse tahteavalduseks, kui vaikimise või tegevusetuse lugemine tahteavalduseks tuleneb seadusest, isikute kokkuleppesest või nendevahelisest praktikast. Loobumis- ja vastuvõtusüsteemi põhiliseks erinevuseks ongi see, millise tahteavalduse alusel saab pärima õigustatud isik pärandit omandada või sellest loobuda.⁴¹

Seega võib järeldada, et tahteavalduse väljendamine ka vaikides avaldab pärija soovi pärandvara kas vastu võtta või loobuda. Sellest võib järeldada, et vaikimine on loobumissüsteemis väljenduseks avaldada soovi pärand vastu võtta, kuid vastuvõtusüsteemis on vaikimine sooviks pärandist loobuda. Samuti kaudse tahteavalduse ehk tegudega vastuvõtu väljendamine vastuvõtusüsteemis võib väljenduda soovis pärand vastu võtta, kuid kahjuks loobumissüsteemis ei ole rakendust leidnud pärandi tegudega vastuvõtt.

Urve Liin on oma magistritöös analüüsinud pärandi pärijale ülemineku erinevaid süsteeme ja jõudnud seisukohale, et pärandi pärijale ülemineku erinevatest korraldusviisidest ei taga ei loobumissüsteem ega vastuvõtusüsteem kiiret selgust selles, kes konkreetselt on pärandaja õigusjärglased ehk pärijad ega ka seda, kes on vahetult peale pärandaja surma kohustatud hoolitsema pärandvara säilimise eest. Mõlema võrreldava süsteemi puhul on oluline, et tegelikku pärijat tuleb kaitsta seni, kuni ta pärandi vastu võtab. Järelikult tekib mõlema puhul paratamatult peale pärandaja surma kuni pärija(te) lõpliku väljaselgitamiseni teatav hõljumisaeg. Seepärast

---

⁴⁰ V. Murumets. Uus pärimisseadus: vastuvõtusüsteem vs loobumissüsteem – muinasajast tänapäeva. Õiguskeel 2008, lk 77.

⁴¹ E. Grünberg. Pärandi omandamine. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2008, lk 15.

vajabki nii vastuvõtusüsteem kui ka loobumissüsteem oma funktsioneerimiseks õiguslikku fiktsiooni pärandi ülemineku momendi määratlemisel.⁴²

Nagu tööst selgub võib loobumissüsteemis olla hõljumisaeg pikem kui vastuvõtusüsteemis, kuigi peremeheta vara vältimine oli üheks põhjuseks, miks mindi üle loobumissüsteemile.

Ometi võib väita, et maksimaalne hõljumisaeg TSÜS § 155 lg 1 järgi on loobumissüsteemi kohaselt suisa 30 aastat, mil on pärijal võimalik pärand vastu võtta.⁴³

Rooma õiguses võeti vastuvõtusüsteem kasutusele puhtpraktilistel kaalutlustel. Rooma riigi territoorium suurenes, ta muutus väikesest linnriigist suureks maailmariigiks ning aina enam võimualuseid pereliikmeid emantsipeerus, s.t asutas õiguslikus mõttes iseseisva perekonna. Järelikult tekkis arvestatav hulk oma algsest perekonnast eemal viibivaid potentsiaalseid pärijaid, kelle puhul ei saanud enam eeldada, et nad oma pärimisõigusest ise piisavalt kiiresti teada saavad. Nende soov pärand vastu võtta ei olnud samuti kohalviibijatele tajutav ja vajab seetõttu spetsiaalse menetluse kaudu tuvastamist. Just selline, kohalviibiva pärija ja eemalviibiva pärija jaoks erinev pärandi ülemineku reeglistik kehtis Eesti 1996. aasta pärimisseaduse kohaselt, nii oli see samuti Balti eraseaduse ja Vene NFSV 1922. aasta tsiviilkoodeksi kohaselt, seega Eestis kuni 1964. aasta Eesti NSV tsiviilkoodeksi kehtima hakkamiseni.⁴⁴

Peamisi vastuvõtusüsteemilt loobumissüsteemile üleminekut tingivaid asjaolusid ongi praktikas ilmnenud vastuvõtusüsteemi ja sellega seonduvalt kogu pärimismenetluse ülim formaliseeritus, mis jätab tihti kaitseta pärijad, kes ei ole teadlikud pärandaja surmast või vajadusest oma pärimisõigus teatava aktiivse toiminguga (notariaalne vastuvõtmise avaldus) tegemisega maksma panna. Kuigi põhiseaduse § 32 lõige 4 garanteerib pärimisõiguse, jätab väljakujunenud õiguspraktika tegelikud pärijad tihti reaalse kaitse ja garantiideta. Nimelt kulgeb kehtiva pärimisseaduse kohaselt pärandi vastuvõtmise tähtaeg sõltumata sellest, kas pärima õigustatud isik üleüldse oma pärimisõigusest teab. Notari määratud vastuvõtmistähtaja möödumisel kaotab tähtaja mööda lasknud pärija põhimõtteliselt ka oma pärimisõiguse, varuvariandina on tal võimalik taotleda üksnes tähtaja ennistamist kohtu poolt. Seejuures on kohtupraktika ennistamisaotluste rahuldamisest suhteliselt range, tihti ei loeta ennistamist õigustavaks mõjuvaks põhjuseks isegi seda, et pärija ei ole teadlik pärandi avanemisest ja vastuvõtmise tähtajast. Isegi juhul, kui potentsiaalse pärija poolt esitatud pärandi vastuvõtmise tähtaja

---

⁴² U. Liin. Pärimisõiguse põhimõtete rakendamise ulatus Eesti pärimisõiguses. Magistritöö, Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2006, lk 29.

⁴³ Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. märts 2002, RT I 2002, 35, 216. TSÜS § 155 lg 1

⁴⁴ U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? Juridica, 2009, nr 1, lk 30–31.

ennistamise taotlus on edukas, jääb tema positsioon temale kuuluva pärandiosa väljanõudmisel pärandvara valdavalt pärijatelt suhteliselt nõrgaks. Eelkõige on eelkirjeldatu põhjustanud olukorra, kus pärimismenetluse peamine tähelepanu ei ole näiliselt suunatud pärima õigustatud isikute ning nende otsustuse (pärand vastu võtta või sellest loobuda) väljaselgitamisele, vaid piirdub tihti formaalse, väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmunud üleskutsega teatada pärandi vastuvõtmise soovist selleks ettenähtud tähtaja jooksul; teatamata jätmise faktist järeldub pärandist loobumine. Sellise pärandi vastuvõtmise süsteemi oluliseks puuduseks on asjaolu, et see ei stimuleeri pärimismenetluse algatanud pärijat avaldama andmeid ülejäänud pärimisõiguslike isikute kohta. Vastuvõtusüsteemi kasutamine eeldab pärimismenetlust, mis on rangelt pärijatest sõltumatu institutsiooni, eelkõige kohtu järelevalve all, kes tegeleb ka aktiivselt pärijate ning nende viibimiskoha väljaselgitamisega ja rakendab pärimismenetluse läbiviimisel uurimisprintsipi (parimaks näiteks on seejuures Austria pärimisõigus, milles kogu pärimismenetlus toimub kohtu aktiivse järelevalve all). Sellise aktiivse rolli täitmist notaritel ei saa oodata. Arvestades, et on tehtud põhimõtteline otsus (kehtiva pärimisseaduse muutmise 10.11.1999 vastu võetud pärimisseaduse muutmise seadusega) jätta pärimisasjade läbivaatamine notarite pädevusse, tundub ka vastuvõtusüsteemi asendamine loobumissüsteemiga põhjendatum.⁴⁵

Autor leiab, et loobumissüsteem soodustab eemalolevate pärijate võimalust pärandist osa saada. Samas kohalolevaid pärijaid suunab uus süsteem kiiremini selgust saama võimalikest eemalviibivatest pärijatest, kuna nii saab luua kiiremat selgust kogu pärandvara protsessis. Selles osas on loobumissüsteem rohkem pärijat kaitsev, kui vastuvõtusüsteem. Eemalolevate pärijate mahavaikime ei ole loobumissüsteemis primaarne.

Vastuvõtusüsteemi puhul automaatset pärandvara üleminekut ei toimu, vaid see sõltub pärija tahtest. Pärandvara läheb pärijale üle vaid siis, kui pärija oma sellekohast tahet pärandi vastuvõtmisega avaldab. Selleks, et saada pärandvara hulka kuuluvate esemete omanikuks, peab pärija tegema kindla seaduses sätestatud toimingut. Nii jääb pärandi avanemise ja selle vastuvõtmise vahele määramata pikkusega ajavahemik, mille jooksul ei ole pärandvara hulka kuuluvatel esemetel omanikku, mis ongi vastuvõtusüsteemi olulisemaks puuduseks, tuues endaga kaasa nii nähtavaid kui ettenägematuid ohte.⁴⁶ Kohtupraktikast saab siinkohal tuua näite riigikohtu lahendi 3-2-1-86-08 näol, mille punktis 16 on riigikohus märkinud, et kuigi

---

⁴⁵ Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952> (11.12.2015)

⁴⁶ T. Mikk. Pärimisõigus, Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2004, lk 51.

pärimisseadusest ei tulene otseselt, millisest ajast läheb pärandaja vara pärijale üle, leiab kolleegium pärimisseaduse mõttest tulenevalt, et pärandaja surma korral läheb pärandvara hulka kuuluvate esemete omand pärandi vastuvõtnud pärijale üle tagasiulatuvalt alates pärandi avanemise ajast.⁴⁷

Sellest tulenevalt võib järeldada, et kuigi pärand võib avaneda kümme aastat varem, siis pärandi vastuvõtu korral, maksimaalse aja määratlusele kümme aastat hiljem, võib olla vara suurel osal amortiseerunud või üldse hävinenud. Pärandi vastuvõtt tagasiulatuvalt tekitab probleeme nii pärijale endale, võlausaldajatele kui ka kolmandatele isikutele, kes on varaga seotud, näiteks naabrid.

Uue PärS eelnõu seletuskirjas on märgitud, et samuti võib kehtiva vastuvõtusüsteemi puhul tekkida olukord, kus huvitatud isikutele puudub väga pika aja jooksul selgus teatud vara kuuluvuse kohta. Viimast on praktikas ka tihti juhtunud. Näiteks juhul, kui pärijad ise pärimisavaldust kohe esitada ei soovi (seaduse järgi on neil selleks aega kümme aastat), ei tea ka naaberkinnisasja omanik või linnavalitsus, kellelt nõuda kinnistul asuva ohtliku puu langetamist või varisemisohtliku hoone korrastamist. Selleks, et seda teada saada, peaksid naabrid pöörduma notari juurde vastava pärimismenetluse algatamiseks. Kui pärijad ei suuda aastate jooksul otsustada, kas pärand vastu võtta või mitte, siis sellest hoolimata tuleb lahendada pärandvara hoiu ja säilitamise küsimused, mis ei saa tavaliselt kümme aastat oodata. Olukorda komplitseerib asjaolu, et kehtiv pärimisseadus võimaldab pärandi vastu võtta ka tegudega ehk kaudse tahteavaldusega. Selline vastuvõtmisviis on põhjustanud palju ebakindlust ja mitmeti tõlgendamist.⁴⁸

Täiendavaks probleemiks oli ka see, et kehtiva õiguse kohaselt on sugulaste puudumisel seadusjärgseks pärijaks kohalik omavalitsus. 1997. a kehtinud pärimisseaduses ei olnud üheselt mõistetav, millal võiks või peaks kohalik omavalitsus astuma pärandi vormistamiseks konkreetseid samme (kas siis, kui on juba möödunud kümme aastat pärandaja surmast, või varem). Kümne aasta pärast ei tarvitse pärandvarast enam midagi alles olla.⁴⁹

Ajalooliselt kujunes loobumissüsteem pärandi omandamise süsteemina Rooma õiguses välja varem kui vastuvõtusüsteem. Loobumissüsteemi kasutati perekonnapea võimu all olevate

---

⁴⁷ Riigikohus on kinnitanud, et 1997. a pärimisseaduse kohaselt tekkisid pärija õigused ja kohustused vastuvõtmisest, kuid tagasiulatuvalt pärandi avanemise seisuga, RKTKo 3-2-1-86-08, p 16

⁴⁸ Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952> (11.12.2015)

⁴⁹ Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952> (11.12.2015)

pärijate ehk kohalviibivate pärijate ja vastuvõtusüsteemi perekonnapea võimu alt vabanenud ehk eemalviibivate pärijate puhul.⁵⁰

Põhimõttelist laadi muudatustest oli uue PärS eelnõus välja pakutud 1997. a pärimisseaduses sisalduva pärandvara nn vastuvõtusüsteemi asendamine nn loobumissüsteemiga. 1997. a PärS kohaselt läheb pärandvara pärijale üle üksnes juhul, kui pärija pärandi vastu võtab. Pärandi vastuvõtmiseks peab pärija sooritama seaduses sätestatud konkreetse toiminguga. Pärandi vastuvõtmine võib kehtiva seaduse kohaselt toimuda pärimisasja läbi vaatava notari poolt määratud tähtaja jooksul, põhimõtteliselt isegi kuni kümne aasta jooksul, kui notar ei määra pärimisasja lahendamise käigus lühemat tähtaega. Selline regulatsioon on juba põhjustanud palju segadust ning probleeme pärandvaraga. Ohtu satub pärandvara säilimine, samuti ei ole kolmandatel isikutel teada, kes on surnud isikust järele jäänud vara omanik. Näiteks ei ole kuni pärimise vormistamiseni teada, kelle käest nõuda ohtliku ehitise kordategemist, kellele maksta või kellelt nõuda tüüritasu, kelle õigusi on rikutud pärandvara varguse või hävitamisega vms. Loobumissüsteem, mille puhul kohapealsetel pärijatel puudub lootus, et eemalolevate pärijate osad kasvaksid kohalolijate kasuks, tagab paremini ka eemalolevate pärijate õiguse pärida ning aitab kaasa sellele, et nende eest sugulase surma maha ei vaikitaks. Nimelt tuleb pärimisasjade lahendamisel praegu sageli ette, et kuigi kohaloleval pärijal on piisavalt võimalusi eemalolevate pärijate leidmisele kaasa aidata või neid ise leida, ei tee nad seda, lootes oma pärandiosa juurdekasvu. Seaduse uus redaktsioon kaotab juurdekasvu ning motiveerib kohalolevat pärijat selguse saavutamiseks pärijate ringi kohta ka eemaloleva pärija üles otsima ning teda tema õigustest teavitama. Loobumissüsteemi puhul ei ole pärijal kasulik eemalolevaid pärijaid maha vaikida, sest ka aastate möödudes saab selline mahavaikitud pärija oma õigused maksma panna ja oma osa pärandvarast välja nõuda. Kuigi ka vastuvõtusüsteem näeb ette võimaluse ennistada pärandi vastuvõtmise tähtaeg, otsustab sellisel juhul kohus, kas pärijal ikka on ennistamiseks piisavalt mõjuv põhjus.⁵¹

Loobumissüsteemi puhul läheb pärandaja surmaga pärandaja vara ja selle valdus automaatselt pärijale üle. Pärija muutub kogu pärandvara omanikuks seaduse alusel sõltumata sellest, kas ta seda tahab või mitte. Isik saab pärijaks ilma, et ta oma pärimisõigusest midagi teaks või oma pärimisõiguse maksmapanekuks midagi tegema peaks. Loobumissüsteem ei sunni kedagi

---

⁵⁰ E. Ilus. Rooma eraõiguse alused, Ilo, 2000, lk 182–184.

⁵¹ Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952> (11.12.2015)

pärijaks vastu tema tahtmist. Pärijal on võimalik pärimisest loobuda. Pärimisseaduse kohaselt algab loobumistähtaeg hetkest, mil pärija oma pärimisõigusest teada saab.⁵²

Loobumissüsteemi puhul luuakse õiguslikult fiktsioon, et pärand loetakse õigele, see on pärandit tegelikult vastu võtvale pärijale üle läinuks koheselt pärandaja surma hetkel.⁵³

Urve Liin on märkinud pärimisõiguse teemalises artiklis, et olles kirjanduse vahendusel tutvunud paljude Euroopa riikide pärimisõigusega, ei saa kuidagi nõustuda väitega, et loobumissüsteem on tänapäevasem ja euroopalikum kui vastuvõtusüsteem.⁵⁴

2.2. Pärandi vastuvõtt ning vastuvõtmise ja pärandist loobumise tähtaeg

Pärijaks nimetamine toimub reeglina ilma nimetatud isiku osaluseta. Võib juhtuda, et pärand on isikule, kelle kasuks see on määratud, äärmiselt soovimatu, näiteks kuna see toob talle pärandil lasuvate kohustuste näol enam kahju kui kasu. Kuna kellelegi ei saa vastu tahtmist peale suruda vara või võlgu, peab soodustatud isikul olema võimalus end pärandi saamise eest kaitsta.⁵⁵

Lisaks muutunud perekonnaõiguslikele aspektidele tuleb silmas pidada ka neid suuri muutusi, mis on aset leidnud inimestevahelistes varasuhetes. Muinasajal, Balti eraseaduse ja isegi Eesti NSV tsiviilkoodeksi kehtimise ajal olid tundmatud nii kogumispensionifondid kui ka SMS-laenuid. Võimalus, et päritud vara võib loodetud rikkuse asemel kaasa tuua hoopis suure võlakohustuse, tundub paljudele ikka veel ainult teoreetilise võimalusena.⁵⁶

Deliktiõiguslikult tekitatud kahju hüvitamise nõue ning deliktiõiguslikult tekitatud kahju hüvitamise kohustus võivad üle minna ühelt isikult teisele õigusjärgluse korras. Füüsilise isiku surma korral võivad kahju hüvitamise nõuded ja kohustused üle minna kas pärandvara koosseisus või testamentaarse annakuna. Juhul, kui pärija tahab välistada kahju tekitamisest tulenevate kohustuste täitmist tema enda vara arvelt, peaks ta taotlema pärandvara inventuuri.⁵⁷

---

⁵² T. Mikk. Pärimisõigus. 2.tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 94.

⁵³ U. Liin. Pärimisõiguse põhimõtete rakendamise ulatus Eesti pärimisõiguses. Magistritöö, Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2006, lk 29.

⁵⁴ U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? Juridica, 2009 nr 1, lk 30.

⁵⁵ H. Brox. Pärimisõigus, Juura, 2003, lk 153. Äärenumber 301.

⁵⁶ V. Murumets. Uus pärimisseadus: vastuvõtusüsteem vs loobumissüsteem – muinasajast tänapäeva. Õiguskeel 2008, lk 73.111111

⁵⁷ P. Varul. I. Kull. V. Kõve. M. Käerdi. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2009, lk 623-624.

Kui isiku, kelle surm põhjustati, lähedasel tekib seetõttu tervisekahjustus, võib selline kahju kuuluda hüvitamisele VÕS § 130 lg 2 järgi, kui täidetud on kahju hüvitamise kohustuse üldised eeldused.⁵⁸ Hageja ei ole tuginenud sellele, et talle tekkis abikaasa surma põhjustamisest tervisekahjustus. Tervisekahjustuseks ei saa nimetatud sätte tähenduses lugeda ainuüksi hageja väidetud raske psüühilise seisundi tekkimist, mille kohta hageja pealegi tõendeid ei esitanud. Seetõttu ei pidanud kohtud hindama, kas esineb põhjuslik seos hageja abikaasa surma põhjustamise ja hagejale väidetavalt tekkinud mittevaralise kahju vahel.⁵⁹ Seega ei saa hageja nõuet VÕS § 130 lg 2 alusel rahuldada. Kollegium märgib, et VÕS § 130 lg 2 järgne mittevaralise kahju rahalise hüvitamise nõue tekib ka isikul endal, kellele tekitati õigusvastaselt kehavigastus või tervisekahjustus, kuid kes suri seetõttu alles hiljem. Selline nõue on VÕS § 166 lg 1 tingimustel loovutatav ja ka pärandatav, st selle nõude võivad esitada ka surnu pärijad.⁶⁰

Uue PärS eelnõu seletuskirjas pakuti välja pärandvara pärijale üleminekut käsitlev uus regulatsioon. 1997. a PärS kohaselt läheb pärand pärijale üle üksnes juhul, kui pärija pärandi vastu võtab (nn vastuvõtusüsteem, mis erineb loobumissüsteemist, mille puhul pärandvara läheb pärandaja surma korral automaatselt üle pärijale, kes võib seaduses sätestatud tähtaja jooksul pärandist loobuda). Pärija soov pärandit vastu võtta on oluline, sest pärandvara ei hõlma mitte ainult pärija õigusi, vaid ka tema kohustusi. Nii võib juhtuda, et pärandvara hõlmab endas rohkem kohustusi kui õigusi ja pärija peab nende eest isiklikult, oma varaga vastutama. Samas oli 1997. a PärS sätestatud vastuvõtusüsteemi kohaldamine tekitanud probleeme ja küsitavusi. Nimelt võis 1997. a PärS kohaselt pärija pärandi vastu võtta kümne aasta jooksul. Pärandi vastuvõtmise vormistab notar. Notar võis pärandi vastuvõtmiseks anda ka lühema tähtaja, üldjuhul on praktikas selliseks tähtjaks paar kuud, tähtaja andmise eelduseks oli siiski see, et notari juures on huvitatud isiku taotlusel algatatud pärimismenetlus. Pärandaja surma ja pärandi vastuvõtmise vahele jäi seega ebakindla pikkusega ajavahemik, mille jooksul puudus täielik selgus pärandvara kuuluvuse kohta. Ka ei tarvitsenud konkreetsete vara esemete puhul olla ühtegi isikut, kes pärast pärandaja surma selle asja eest heaperemehelikult hoolitseks. Nii võis vara säilimine sattuda ohtu.⁶¹

Uue PärS eelnõu seletuskirjas on märgitud, et küsimusi tekitab ka asjaolu, et 1997. a PärS järgi peab pärandvara aktiivselt, konkreetsete toimingutega vastu võtma. Samal ajal saab selliste

---

⁵⁸ Võlaõigusseadus 26. september 2001, RT I 2001, 81, 487. VÕS § 1050 lg 1

⁵⁹ Võlaõigusseadus 26. september 2001, RT I 2001, 81, 487. VÕS § 127 lg 4

⁶⁰ RKTKo nr. 3-2-1-19-08 p 15 (RT III 2008, 17, 113)

⁶¹ Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952> (11.12.2015)

toimingute tegemist nõuda vaid isikult, kes pärandi avanemisest ja oma potentsiaalsest pärimisõigusest teadlik on või peaks olema. Selle pärima õigustatud isiku õiguste kaitstus, kes pärandi avanemisest ega oma pärimisõigusest ei teadnud, sõltub sellest, kas kohus ennistab pärandi vastuvõtmise tähtaja või mitte. Praktikast ei valitse paraku selgust selles, millised on pärandi vastuvõtmise tähtaja ennistamise mõjuvad põhjused. Isegi seda, et kehtestatud tähtajast ei teata, pole kohus mitte alati mõjuvaks põhjuseks lugenud. Uue redaktsiooni kohane automaatse vastuvõtmisega seotud ennistamisvajaduse kadumine jätab ära vaidlused nii tähtaja ennistamise üle kui ka notariaadipraktikas väga aktuaalse probleemi selle üle, kuidas üldse tõendada pärandi faktilist vastuvõtmist. Suuremaid probleeme ei teki juhul, kui tähtaeg ennistatakse vahetult pärast pärandi vastuvõtmiseks seatud tähtaja möödumist. Olukord muutub aga keerulisemaks, kui pärandi vastuvõtmise tahteavalduse andmise tähtaeg ennistatakse näiteks aasta või paar pärast pärimise vormistamist või pärandvara jagamist.⁶²

Eestis, Saksamaal, Šveitsis ja Itaalias ei ole pärimisõiguse tekkimine seatud sõltuvusse pärimisõiguse ametlikust vormistamisest.⁶³

Analüüsid vana ja uue menetluse norme sisuliselt, võib pigem väita, et põhilises osas on notari poolt läbiviidava pärimismenetluse põhimõtted ja menetluses tehtavad toimingud jäänud samaks. Praktikast saab nii vana kui ka uue seaduse kohaselt pärijaks isik, kellel on õigus pärida ning kes ka ise pärida soovib ja endast notarile või vaidluse korral kohtule ettenähtud viisil märku annab. Eesti 1996. aasta PärS § 117 lõigete 1 ja 3 kohaselt oli pärima õigustatud isik tagasiulatuvalt alates pärandaja surma momendist pärandaja õigusjärglane (pärija) juhul, kui ta seda soovis, s.t kindla tähtaja jooksul pärandi ettenähtud korras kas otsese või kaudse tahteavaldusega vastu võttis (vastuvõtusüsteem) ega olnud enne seda esitanud pärandist loobumise avaldust. Kohalviibiva pärija puhul kehtis 1996. a pärimisseaduse kohaselt aga loobumissüsteem, s.t isik, kelle valduses, kasutuses või käsutada oli pärandvara juba pärandaja surma momendil, sai pärijaks, kui ta ei esitanud pärandist loobumise avaldust.⁶⁴ Eesti 2008. aasta PärS § 118 lõike 1 kohaselt on pärima õigustatud isik alates pärandaja surma momendist pärandaja õigusjärglane (pärija) juhul, kui ta seda soovib, s.t teatud tähtaja jooksul ettenähtud korras pärandist loobumise avaldust ei esita (puhas loobumissüsteem) või pärandi otsese tahteavaldusega vastu võtab.⁶⁵ Vana ja uue õiguse erinevus seisneb vaid õigusliku fiktsiooni kirjapaneku viisis, s.t millise

---

⁶² Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952> (11.12.2015)

⁶³ U. Liin. Pärimisõigus, Ilo, 2005. Lk 190.

⁶⁴ Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS § 117 lg 2

⁶⁵ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 118 lg 2, § 125 lg 3 ja § 169

tähenduse annab seadus vaikimisele – kas vaikimist peetakse pärandi vastuvõtu tahte avalduseks või mitte. Mõlemal juhul peab isik oma õigusest pärida teada saama ja tema pärijaks olemise tahte peab pädev organ välja selgitama ning mõlemal juhul tekib õigusjärglus vahetult pärandi avanemisest. Seejuures tahab Urve Liin eriti rõhutada, et ka vana seaduse kohaselt ei olnud õiguslikku alust jätta pärandist ilma seda pärima õigustatud isikut, kes ise oma pärimisõigusest veel teadlik ei olnud.⁶⁶

Alates 01.01.2009. a kehtib Eestis pärandist loobumise süsteem. See tähendab, et pärand läheb seaduse alusel automaatselt üle pärima õigustatud isikule. Pärijaks saab isik, kes on selleks õigustatud kas viimse tahte avalduse või seaduse alusel, kes on pärimisvõimeline⁶⁷ ja kes ei ole pärimisest juba pärandaja eluajal lepinguga loobunud.⁶⁸ See tähendab, et pärija on kõigi pärandvara hulka kuuluvate esemete omanik ja kohustuste kandja alates pärandi avanemise hetkest automaatselt. Selleks, et pärija saaks pärandvara hulka kuuluva auto omanikuks, ei ole vaja pärandvara valdama asuda, pärimisavalduse esitamist, notari otsust ega pärimistunnistust. Pärandajale kuulunud õigused on üle läinud pärijale seaduse alusel ja vahetult, ilma et pärija selleks midagi tegema peaks või omanikuks saamisest üldse teaks. Kuivõrd pärimine on üks vähestest eranditest, mil õiguste üleminek toimub üldõigusjärgluse alusel, on õiguste kõrval läinud üle ka pärandajale kuulunud kohustused – samuti pärija teadmise või tegevusest sõltumata. Pärandi vahetut üleminekut takistab vaid pärandist (tervikuna) loobumine, pärimiskõlbmatus või viimse tahte avalduse kehtetus.⁶⁹

Kuigi seaduse kohaselt toimub pärandi üleminek vahetult ja õiguslikus mõttes on pärija pärandvara hulka kuuluvate esemete täieõiguslik omanik, on pärija oma õiguste teostamisel siiski kuni pärandi vastuvõtmiseni, st loobumisõiguse kaotuseni, teatud ulatuses piiratud ja kohustuste täitmisel kaitstud. Nt peatub pärandvarasse kuuluva või pärandvara vastu suunatud nõude aegumine ajani, mil pärija võtab pärandvara vastu või pärandvarale määratakse hooldaja, samuti ei või reeglina enne pärandi vastuvõtmist nõuda pärijalt kohustuste täitmist.⁷⁰ Kuigi pärandi vastuvõtmine kui selline ei ole vajalik, on pärijale antud teatud järelemõtlemise aeg,

---

⁶⁶ U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? *Juridica*, 2009 nr 1, lk 31–32.

⁶⁷ Pärimisseadus 17.jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 5 lg 2

⁶⁸ Pärimisseadus 17.jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 98

⁶⁹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2.tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 103.

⁷⁰ Tsiviilseadustiku üldosa seadus 27. märts 2002, RT I 2002, 35, 216 TsÜS § 166 lg 1; Pärimisseadus 17.jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 5. PärS § 134 lg 1

mille jooksul ta võib pärandist loobuda. Alles peale loobumistähtaja möödumist saame rääkida lõplikust pärijast, seda siis tagasiulatuvalt pärandi avanemise seisuga.⁷¹

Eestis ei ole pärija väljaselgitamine ega pärandvara valitsemine riiklikult korraldatud. Pärimisega seotud küsimuste lahendamise eest peab hea seisma eelkõige pärija ise, kuid pärijate kindlakstegemist saab kiirendada ka muu isik, nt võlausaldaja. Kuigi pärand läheb pärijale üle automaatselt, toimub pärimismenetlus üksnes menetluse läbiviimisest huvitatud isiku initsiatiivil. Pärimismenetlus algatakse notariaalselt tõestatud pärimisasja algatamise avalduse alusel. Pärimismenetluse algatamise avalduse esitamiseks õigustatud isikute ring on väga lai – avalduse võib esitada pärija, pärandaja võlausaldaja, annakusaaja või muu pärandvara suhtes õigusi omav isik. Pärimismenetluse viib läbi notar, kellele antud pärimisasjas esitatakse esimene pärimismenetluse algatamise avaldus. Kas ja millise notari juures pärimisasi menetluses on, nähtub pärimisregistrist.⁷² Pärimismenetluse algatamise kohta avaldab notar teate ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Notar teavitab pärimismenetluse algatamisest talle teadaolevaid pärijaid ja muid isikuid, kellele on viimse tahte avaldusega antud õigusi või pandud kohustusi. Pärimismenetluse käigus selgitatakse välja pärimise alus, pärijad, viiakse vajadusel läbi pärijate üleskutsemenetlus⁷³, kogutakse infot pärandvara koosseisu kohta, soovi korral viiakse pärimismenetluse raames läbi pärandvara inventuur ja selle käigus võlausaldajate üleskutsemenetlus pärandaja kohustuste kindlakstegemiseks⁷⁴ ning pärimismenetluse lõpetusena tõestatakse pärimistunnistus.⁷⁵

2.3. Sundosa saamise õigus

Sundosa oli sellisel kujul kasutusel nii 1940. aasta tsiviilseadustiku eelnõus Eesti NSV tsiviilkoodeksis kui ka kehtinud pärimisseaduses. Oma sisult on tegemist ajaloolise traditsiooniga, mille eesmärk on olnud perekonna pärimisõiguse tagamine ja pärandaja ülalpidamisel olnud isikute sissetuleku säilitamine.⁷⁶

---

⁷¹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2.tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 103–104.

⁷² Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 166

⁷³ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 169

⁷⁴ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 140

⁷⁵ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 104.

⁷⁶ V. Murumets. Uus pärimisseadus: vastuvõtusüsteem vs loobumissüsteem – muinasajast tänapäeva. Õiguskeel 2008, lk 76.

Millise õiguse sundosaõigus õigustatud isikule annab, on eri maade õigustes lahendatud erinevalt. Ühe lahenduse kohaselt tekib sundosa pärijal samasugune pärimisõigus nagu viimse tahte avalduse kohasel pärijal, st nii pärandaja tahte kohane kui ka pärandaja tahte kohaselt pärimisest välistatud pärija muutuvad kaaspärijateks. Teise lahenduse kohaselt tekib sundosa saamiseks õigustatud isikul õigus nõuda seadusjärgse pärimisõiguse väärtusele vastava osa hüvitamist rahas. Võimalikud on veel segavariandid.⁷⁷

Sundosaõigus on olemuslikult vastuolus pärandaja tahtega ja piirab tema enesemääramisõigust viimse tahte kujundamisel. Ootuspäraselt on viimse tahte avalduses silmas peetud abikaasat ja lähisugulasi. Tulenevalt testeermisvabaduse põhimõttest võib pärandaja teha teistsuguseid korraldusi ja määrata oma perekonnaliikmetele kas väga väikese osa pärandist või jätta nad pärandist sootuks ilma. Reeglina tegutseb pärandaja viimse tahte kujundamisel siiski kaalutletult ja kohusetundlikult ning kõrvalseisjatel tuleb lähtuda pigem eeldusest, et pärandajal on oma valikutele kaalukad põhjused. Pärandaja testeermisvabadusse sekkub perekonna pärimisõiguse põhimõte, mille kohaselt perekond, s.o abikaasa ja lähisugulased saavad teatud eeldustel pärandvarast osa ka siis, kui testaator vara perekonnavälisele isikule pärandanud. Sundosaõigus ongi testeermisvabaduse põhiline piirang, seades pärandaja vaba tahte väljendamise õigusele piirid ulatuses, mis vastavad ühiskonnas tunnustatud väärtushinnangutele. Sundosa instituudis nähakse kirjanduses nii postuumset ülalpidamiskohustust kui ka perekonna vara (eelkõige suguvõsa vara) õiglast jaotamist. Viimase relevantsus on tänapäeval siiski vähenemas, kuivõrd reeglina koosneb vara isikliku töö ja panusega saavutatust. Seejuures on kardinaalselt muutunud pärandvara koosseis, mistõttu võib selle valitsemine kõikides oma komponentides olla suur väljakutse.⁷⁸

Uue pärimisseadusega kaasnenud muudatuste kohaselt on Eesti õiguse kohaselt sundosa sisuks raha maksmisele suunatud võlaõiguslik nõue pärija vastu⁷⁹. See tähendab, et sundosa saaja ei ole pärija ja tal ei ole pärija vastu asjaõiguslikku nõudeõigust talle määratud raha osas. Raha kuulub koos muu varaga alates pärandi avanemise hetkest pärijale. Küll aga on sundosa saaja ja pärija vahel tekkinud seadusest tulenev võlasuhe, mille alusel on sundosa saajal õigus nõuda rahasumma üleandmist pärijalt, mitme kaaspärija puhul kõigilt kaaspärijatelt. Sarnaselt annaku regulatsioonile on võlaõigusliku sundosa nõude täitmiseks vaja pärija(te) ja sundosa saaja asjaõiguslikku täitmistehingut ehk kokkulepet omandiõiguse ülemineku kohta. Seaduses ei ole

---

⁷⁷ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 143.

⁷⁸ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 142.

⁷⁹ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 104 lõige 5

raha üleandmiseks ette nähtud mingeid reegleid, st raha võib üle anda nii sularahas kui ka ülekandega. Võib jääda mulje, et tihti jääb raha käsutustehingute puhul asjaõiguskokkulepe justkui sõlmimata, st eraldi dokumenti selle kohta vormistatud ei ole. Tegelikult see kokkulepe siiski poolte vahel tehakse. Kuigi kokkulepe ei vaja kindlat vormi, on hilisemate tõendamisprobleemide vältimiseks soovitatav see sundosa nõude täitmine kirjalikult vormistada.⁸⁰

Ühelt poolt võib nõustuda, et pärijaks saamine annab sundosa saajale mõnevõrra tugevama positsiooni oma õigusi maksma panna. Seda eelkõige põhjusel, et pärijana on sundosasaaja pärandvara hulka kuuluvate esemete omanik, kaaspärijad saavad pärandvara hulka kuuluvaid esemeid käsutada üksnes ühiselt ja ilma sundosa pärija nõusolekuta on pärandvara hulka kuuluvate esemete käsutamine välistatud. Samuti on pärandvara jagamine võimalik üksnes pärijate kokkuleppel. Võimalus osaleda pärandvara jagamisel annab sundosa saajale võimaluse omandada mõni pärandvara hulka kuuluv asi, millel on tema jaoks suur emotsionaalne väärtus. Teisest küljest jällegi võib vara ühise valitsemise ja pärandvara kohustus tekitada pingeid ja vaidlusi. Sageli on pärija ja sundosa saaja vahelised suhted niigi pingelised ja omavaheline läbisaamine halb, nt on pärija ja sundosa saaja pärandaja erinevatest perekondadest. Neid probleeme aitab ära hoida pärandaja tahte kohaselt pärimiselt välistatud isiku nõudeõigus pärija vastu, mis annab sundosa saajale väljaspool seisva võlausaldaja positsiooni. Praktiliselt kaitseb selline lahendus nii sundosa saajat kui ka pärijat. Sundosa saaja ei pea tegelema pärandvara jagamise ega selle müügiga ega võtma vastu pärandvara hulka kuuluvaid esemeid, millega tal midagi peale hakata ei ole. Pärijal säilib võimalus hoida pärandvara ühtse tervikuna ja vältida liigset suhtlemist perekonnavälise isikuga. Sundosa on võlaõiguslik rahaline nõue pärija(te) vastu.⁸¹

Testeerimisvabadus annab põhjendatult pärandajale ulatusliku õiguse vara saatuse määramisel ega kohusta oma valikuid põhjendama. Seda siiski üksnes ulatuses, milles testeerimisvabadus ei satu konflikti tema perekonnaliikmete ülalpidamiskohustusega. Siin lasub ka põhjendus, miks sundosa saamiseks ei ole õigustatud mitte iga sugulane, vaid üksnes see sundosa saamiseks õigustatud isik, kelle suhtes pärandajal oli oma eluajal perekonnaseadusest tulenev ülalpidamiskohustus.⁸² Õigus sundosale tekib seaduse alusel ja selle suurus määratakse kindlaks lähtuvalt seadusjärgsete pärijate kindlaksmääramise reeglitest.⁸³ See tähendab, et kui näiteks pärandaja testamendi kohaselt on ainupärijaks tema elukaaslane, ei ole pärandaja isal kui teise

⁸⁰ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 143.

⁸¹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 144–145.

⁸² Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 104 lg 1

⁸³ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 11 ja PärS § 16

järjekorra pärijal õigus nõuda sundosa, kui sundosa saab nõuda pärandaja poeg kui esimese järjekorra pärija.⁸⁴

Sundosa saamiseks on õigustatud:

- pärandaja alaneja sugulane (laps, lapselaps jne);
- pärandaja vanemad (aga mitte õed-vennad ega vanavanem);
- pärandaja abikaasa.

Sundosaõigus, nagu ka üleelanud abikaasa pärimisõigus, on viimasel ajal paljudes riikides muutunud õigusvaldkond. Märkata on tendentsi testeermisvabaduse väärtustamisele senisest enam. Eesti pärimisõiguses ei olnud ei 1997. a ega ole 2009. a pärimisseaduses piisavaks üksnes sugulusside kui sundosa saamise eeldus. Sellised kitsendused peavad olema põhjendatud, asjakohased, järgitavad ja teenima mingeid kindlaid eesmärke. 1997. a pärimisseaduse kohaselt oli lisakriteeriumiks sundosa pärida sooviva isiku töövõimetus. Kehtiva õiguse kohaselt õigustab testeermisvabaduse piiramist pärandaja lähisugulaste ja abikaasa kaitse, keda pärandaja oma eluajal pidi üleval pidama. Seega on sundosa saamiseks õigustatud pärandaja lapsed, lapselapsed, vanemad ja abikaasa, kelle suhtes oli pärandajal surma hetkel perekonnaseadusest tulenev ülalpidamiskohustus.⁸⁵ Sundosast viimse tahte avaldusega ilmajätmine on lubatud vaid seaduses loetletud erandlikel juhtudel PärS § 108, mille kohaselt pärandaja võib testamendi või pärimislepinguga sundosast ilma jätta isiku, kes on pärandaja, tema abikaasa või pärandaja alaneja või üleneja sugulase või muu pärandajale eriliselt lähedase isiku vastu toime pannud kuriteo, või isiku, kes on tahtlikult ja oluliselt rikkunud oma seadusest tulenevat pärandaja ülalpidamise kohustust. Sel juhul peab pärandaja väljendama sundosast ilmajätmise põhjuse.⁸⁶

Riigikohus on 1997. a PärS §-le 104 andnud tõlgenduse, mille kohaselt on sundosa saamise õigus seotud faktiliselt töövõimetu seadusjärgse pärija abivajadusega.⁸⁷

1997. a PärS § 108 sätestas võimaluse jätta sundosa saamiseks õigustatud isik sundosast ilma. Eelnõuga tehakse selles osas kaks muudatust. Esiteks laiendatakse isikute ringi, kelle vastu toime pandud kuritegu võib olla aluseks sundosast ilma jätmisele. Praegusele loetelule lisatakse „muu pärandajale eriliselt lähedane isik“. Selliseks isikuks võib olla nii sugulane, näiteks õde või vend, kui ka muu isik, näiteks elukaaslane. Teiseks muudatuseks on ülalpidamiskohustuse rikkumise tõttu sundosast ilmajätmise võimaluse selgem reguleerimine. Praeguse sõnastuse kohaselt võib

⁸⁴ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 104 lg 2

⁸⁵ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 104 lg 1

⁸⁶ T. Mikk. Pärimisõigus. 2.tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 145–146.

⁸⁷ RKTko 3-2-1-73-04, punktid 40 ja 41

pärandaja sundosast ilma jätta „oma alaneja sugulase, kes rikub tahtlikult oma seadusest tulenevat pärandaja ülalpidamise kohustust“. Selline sõnastus vajab muutmist juba seetõttu, et praegu võib tekkida küsimus, kas ülalpidamiskohustuse rikkumine peab aset leidma testamendi tegemise ajal, enne seda või hoopis pärandi avanemise ajal. Eelnõu sõnastus „on tahtlikult ja oluliselt rikkunud“ peaks selgemalt väljendama mõtet, et hõlmatud on kõik pärandaja elu ajal toimunud rikkumused, kuid samas peab rikkumine olema mitte ainult tahtlik, vaid ka oluline. Lisaks laiendatakse ka nende isikute ringi, keda ülalpidamiskohustuse rikkumise tõttu saab sundosast ilma jätta. Praegu on see võimalik ainult alaneja sugulase puhul, mis ülalpidamiskohustuse kõiki tingimusi arvestades jätab normi kohaldamisalasse äärmiselt vähe juhtumeid. Eelnõu kohaselt võib ülalpidamiskohustuse rikkumise tõttu sundosast ilma jätta iga isiku, kellel saab selleks õigus olla, s.t lisaks alanejatele sugulastele ka abikaasa ja vanemad.⁸⁸

2.4. Annakusaaja versus pärija

Üldõigusjärgluse põhimõttest tulenevalt ei ole võimalik pärida ega pärandada üksikuid esemeid. Annak on pärimisõiguslik instituut, mille kaudu on võimalik saavutada üksiku hüve üleminek silmas peetud isikule, kuid seda ilma teda pärijaks nimetamata. Annaku korraldusel saab olla suur praktiline väärtus, kuivõrd selle kaudu on võimalik soodustada pärandvarast mitut isikut ilma neid kaaspärijateks nimetamata ja pärandvara ühise valitsemisega koormamata.⁸⁹

Annak ja annakusaaja ei ole uued terminid, neid kasutas kehtinud pärimisseadus ning kasutas ka Eesti NSV tsiviilkoodeksi. 1940. aasta tsiviilseadustiku eelnõus olid samasuguste õigusinstituutide kohta kasutusel nimetused legaat ja legataar. Hoolimata annaku mõiste üsna pikaajalisest kasutusest Eesti pärimisõiguses ei ole selle mõiste sisu alati üheselt selge. Eelkõige tekitab probleeme annakusaaja ja pärija õigusliku seisundi erinevuse mõistmine.⁹⁰

Töö autor on selle seisukohaga nõus.

---

⁸⁸ Kinnistusraamatuseaduse, pärimisseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=984304&u=20120406181425>. (06.04.2012)

⁸⁹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 54.

⁹⁰ V. Murumets. Uus pärimisseadus: vastuvõtusüsteem vs loobumissüsteem – muinasajast tänapäeva. Õiguskeel 2008, lk 76.

Annak on testaatori korraldus, millega ta määrab ühele või mitmele isikule üksnes teatud varalise hüve oma varast, ilma et ta hüve saajat enda õigusjärglaseks peaks.⁹¹ Kuna annakusaaja ei ole pärija, ei muutu annakusaaja talle määratud eseme omanikuks vahetult pärandi avanemisega, vaid omandab üksnes õiguse nõuda pärijalt annakuks määratud eset. Seega ei ole Eesti õiguses annaku sisuks mitte omandiõigus nagu see on vindikatsioonilegaadi puhul, vaid võlaõiguslik nõue ehk damnatsioonilegaat. Pärandi avanemisega ei omanda annakusaaja mitte omandiõigust annakuks määratud asjale, vaid õiguse nõuda omandiõiguse üleandmist. See nõue tuleb aga aktiivselt maksmata panna. Tasub märkida, et vaatamata teistsugusele lähenemisele varasemas praktikas, ei tulene ka 1997. a pärimisseadusest ega ENSV tsiviilkoodeksist võimalus käsitleda annakut kui vindikatsioonilegaati, st kui annakusaaja vahetult tekkivat omandiõigust annakuks määratud esemele. Selline käsitlus läheb vastuollu õigustraditsioonidega, üldõigusjärgluse põhimõttega ja kahjustab potentsiaalsete pärandaja võlausaldajate huve. Eelkõige on see kahjulik pärijatele, kuna annaku täitmine ei vabasta neid pärandaja võlausaldajate ja teiste kohustuste täitmise järjekorras eespool olevate kohustuste täitmisest.⁹² Pärandi arvel tuleb võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiipi arvestades täita kohustused kindlas järjekorras. Seejuures on annak pärast pärandi avanemisega seotud kulutuste ja pärandaja võlausaldajate kohustuste täitmist alles viimases järjekorras. Kui pärija täidab annaku enne järjekorras eespool olevate nõuete rahuldamist, vastutab pärija pärandaja teiste võlausaldajate ees ka siis, kui annaku täitmise tõttu pärandvarast muude nõuete rahuldamiseks enam ei jätku.⁹³

Annak on teisele isikule konkreetse varalise hüve määramine pärimisõigusliku käsutusega, ilma, et see isik oleks määratud pärijaks. Selliselt soodustatud isik omandab üksnes võlaõigusliku nõude annakutäitja või (pärija või annakusaaja) vastu. Annakunõue pärija suhtes on pärandil lasuv kohustus, millel on teatud eripära. Võimalikud on näiteks järgmised annakuliigid: valikannak, liigitunnustega annak, sihtannak, individuaaltunnustega annak (sagedasim juhtum), hankimisannak, võlast vabastamise annak, eel-, asendus- ja järelannak. Annakunõue tekib reeglina pärandi avanemisel; pärandaja võib seda hetke aga ka edasi lükata. Kui ei määratletud teisiti, muutub ka annakunõue pärandi avanemisel sissenõutavaks. Annakunõue annakusaaja vastu muutub sissenõutavaks alles siis, kui põhiannakusaaja saab annaku täitmist nõuda. Annakusaaja võib annakust loobuda annakutäitjale vabas vormis tehtava tahteavalduse teel.⁹⁴

---

⁹² Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS § 134 ja PärS § 142

⁹³ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 55.

⁹⁴ H. Brox. Pärimisõigus, Juura, 2003, lk 222. Äärenumber 458.

Väga sageli ei nähtu pärandaja viimsest tahtest, kas ta korraldust tehes soovis määrata isiku õigusjärglaseks või pidas silmas üksnes annaku määramist. Sageli on viimse tahteavalduse korraldused tehtud just nimelt üksikute esemete kohta ning kogu vara tervikuna ülemineku kontseptsioon tuleb testeerijatele üllatusena. Kui testaator ei ole testamendis isikule määranud kogu oma vara või selle mõttelist osa, vaid üksnes konkreetse eseme, võib põhimõtteliselt alati tekkida küsimus, kas tegemist on pärija või annakusaaja määramisega. Näiteks on testamendis kirjas: *antiikvaasi määran A-le, kõik ülejäänud läheb B-le.*⁹⁵

Notarite ja kohtu praktika kinnitab, et inimesed ei tee tihti vahet terminitel annak ja pärija. Sageli ei ole õiguslik konstruktsioon ka oluline, kuivõrd pärandaja tähelepanu on suunatud pigem küsimusele, kellele vara jätta. Pärandajad soovivad tihti jagada vara konkreetsete esemetena ning kontseptsioon kogu vara tervikuna üleminekust on neile üllatus. Tihti on üllatuseks ka vastutus pärandaja kohustuste eest. Üksikjuhul võib pärandaja korralduse hilisem kindlaksmääramine osutada väga raskeks.⁹⁶

Kas tegemist on pärija või annakusaaja määramisega, tuleb välja selgitada viimse tahte avalduse tõlgendamise teel, kusjuures kasutatud terminitel ei ole ettemääratud tähendust. See tähendab, et välja tuleb selgitada pärandaja tegelik tahe. Pärimisseaduse § 56 sisalduva tõlgendusreegli kohaselt tuleb otsuse langetamisel silmas peetud isiku õigusliku positsiooni üle otsustamisel lähtuda eelkõige kahest asjaolust – viimse tahte avalduses määratud esemete arvust ja õigusjärglaseks pidamisest. Kui testaator ei ole määranud isikule kogu oma vara ega selle mõttelist osa, vaid üksnes teatud varalise hüve, pidamata hüve saajat oma õigusjärglaseks, loetakse hüve annakuks ja hüve saaja annakusaajaks.⁹⁷ Ülaloodud näites võiks seega esmapilgul otsustada, et A on annakusaaja ja B pärija. Otsuse langetamisel, kas tegemist on pärija või annakusaajaga, ei ole piisav lähtuda ainuüksi asjaolust, et korraldus puudutab üksnes üksikut eset. Nii võib ülaloodud näites osutada antiikvaas märkimisväärselt väärtuslikumaks kui kogu ülejäänud pärandvara ja sellest võib järelduda pärandaja soov soodustada A-d oluliselt rohkem kui B-d. Siit ka vajadus arvestada täiendavate eristamiskriteeriumitega.⁹⁸

Tiina Mikk on asunud seisukohale, et pärija ja annakusaaja eristamine ja viimse tahte avalduse tõlgendamine võib osutada väga keeruliseks ülesandeks ja pelgalt ühe eristamiskriteeriumi

---

⁹⁵ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 56.

⁹⁶ T. Mikk. Annak pärandvarast eseme omandamise alusena. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond, 2010, lk 111.

⁹⁷ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 56

⁹⁸ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 56–57.

kasutamine võib viia vale tulemuseni. Alljärgnevalt on toodud võimalikud tõlgendusreeglid annakusaaja ja pärija eristamise lihtsustamiseks.

- Hüve vahetu või vahendatud üleminek. Pärandaja tahe on suunatud pärandi soodustatud isikule vahetule üleandmisele – pärija määramine. Pärandaja tahe oli anda soodustatud isikule üksnes võlaõiguslik nõue pärijate vastu – annaku määramine.
- Hüve saaja osalus pärandvara valitsemises või kõrvalseisev võlausaldaja. Pärija on kogu pärandvara omanik, kannab pärandi avanemisega seotud kulud, vastutab pärandaja kohustuste eest, osaleb pärandvara jagamises – valitseb pärandvara (koos teiste pärijatega).
- Kogu pärand või üksik hüve. Annakusaaja omandab vaid õiguse teatud üksikule hüvele. Pärija on pärandaja õigusjärglane, st isik, kes astub kõikidesse pärandaja õigustesse ja kohustustesse. Pärijaks määramisele on iseloomulik kogu vara või mõttelise osa pärandamine.
- Vara põhiosa või kõrvalosa. Pärija omandab nn pärandvara põhiosa. Annakusaaja üksiku kõrvalosa (määratlus pärandvara väärtuse järgi).⁹⁹

Eesti kohtupraktikas kajastub seisukoht, et testament, kus pärandaja nimetas pärijaid annaku saajatena, viitab ajaolule, et testaatori tahe oli pärand ära jagada. Asjaolu, et pärandaja nimetas soodustatud isikuid annaku saajatena mitte pärijatena ei muuda tahteavalduse sisu selliselt, et need isikud oleksid annakusaajad PärS § 54 lg 1 p 1 mõttes.¹⁰⁰

Töö autor leiab, et käesolevas seaduses oleks vaja täpsemalt määratleda annakusaaja ja pärija õiguslikud piirid, kuna antud valdkonnas valitseb hetkel üsna suur segadus.

---

⁹⁹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 57–58.

¹⁰⁰ Tallinna Ringkonnakohtu 25.04.2008 otsus 2-05-61

3. PÄRANDVARA INVENTUUR

3.1. Pärandvara inventuurist üldiselt

Üldõigusjärgluse põhimõtte kohaselt lähevad õiguste kõrval pärijale üle ka kõik kohustused, mis ei ole pärandaja isikuga lahutamatu seotud või ei ole seadusest tulenevalt mitte-üleantavad.¹⁰¹ Võib juhtuda, et pärandvaras on kohustusi rohkem kui reaalselt vara, millest kohustusi täita. Sellisel juhul tõusetub küsimus, kas pärija peab täitma kohustused ainult pärandvara ulatuses või lisama puudujääva osa oma isiklikust varast. Seadusega on vastutus piiratud pärandvarale nt annaku täitmise osas.¹⁰² Kui pärandist annaku täitmiseks ei piisa, ei ole pärija kohustatud annakut täitma pärandvara ületavas osas ja ainuüksi annaku täitmise kohustuse pärast ei pea vastutust piirama ehk viima läbi pärandvara inventuuri.¹⁰³

Pärandvara inventuuri nõude esitamiseks õigustatud isikud on Eesti pärimisõiguse sätete kohaselt pärija (01.01.2009 kuni 30.06.2010 ka pärimismenetluse algataja), sundosa saaja (01.01.2009 kuni 30.06.2010) ja kohus omal initsiatiivil hoiumeetmeid rakendades. Kõigile arusaadavalt on peamiseks pärandvara inventuuri nõude esitamiseks õigustatud isikuks pärija. Pärija on igati mõistetavalt huvitatud saama täpset teavet pärandi õiguste ja pärandi kohustuste kohta. Vana PärS § 135 lg 1 sätestas sõna-sõnalt pärija õiguse nõuda pärandit vastu võttes selle inventuuri, millega pärija vabaneb pärandaja võlgade tasumise kohustusest oma vara arvel. Vana PärS § 135 lg 2 kohaselt, kui pärija pärast inventuuri nõudmist loobub sellest nõudest, on ta kohustatud tasuma pärandaja võlad ka oma vara arvel. Pärija vastutab vana pärimisseaduse kohaselt pärandaja võlgade eest pärandvara ulatuses vaid juhul, kui inventuur reaalselt läbi viiakse, mitte vaid inventuuri nõude esitamise korral. Vana pärimisseaduse kehtivuse ajal oli pärijal seega üsna lihtne tegutseda, et vabaneda pärandvara võlgade tasumisest oma isikliku vara arvel.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 130

¹⁰² Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 58 lg 1

¹⁰³ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 118.

¹⁰⁴ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 33.

Leian, et antud aspektist lähtuvalt oli vastuvõtusüsteem pigem pärijat kaitsev, kuna inventuuri esitamise nõude õigus ei anna veel pärijale kindlust ning inventuuri nõude saab esitada alles siis, kui ilmneb, et pärandvara suurusjärk ei ole piisav, et võlgu tasuda.

Saksamaal on pärijal võimalik pärandvara inventuuri läbi viia vabatahtlikult või võlausaldaja nõudmisel.¹⁰⁵ Saksa pärimisõigus lubab pärijat võlausaldaja taotlusel inventuuri tegemiseks sundida ja määrata talle inventuuri tegemise tähtaja.¹⁰⁶ Itaalia õiguses inventuuri nõude esitamiseks on õigustatud isikuks pärija. Kui pärija soovib Itaalias säilitada inventuurisoodustust, peab ta läbi tegema spetsiaalse protseduuri, sh avalikult teatades võlausaldajatele nende nõuete registreerimisest¹⁰⁷

3.2. Pärandvara inventuuri kohustuslikkus

Inventuuri tegemine on teatud eranditega vabatahtlik. Inventuuri ei pea alati, n-ö igaks juhuks, tegema. Inventuuri tegemine toob kaasa täiendavaid kulusi, kuid on pigem soovitatav, kui on alust kahelda pärandvara ülevõlgnevuses, kui seda õigustab hea ülevaate saamine pärandvara koosseisust ja võimalus täita kohustused õigeaegselt. Inventuur on kohustuslik, kui pärijaks on kohalik omavalitsus, riik ja piiratud teovõimega isik.¹⁰⁸ Kui piiratud teovõimega pärija seaduslik esindaja ei ole pärija huvides inventuuri taotlenud, vastutab esindaja isiklikult pärandaja nende kohustuste eest, mille täitmiseks pärandvarast ei jätkunud. Sisuliselt saavutatakse olukord, kus inventuuri tegemata jätmise tagajärgede eest vastutab piiratud teovõimega pärija esindaja, st võlausaldaja võib esindatavalt nõuda täitmist pärandvarast ja puudujäävas osas mitte esindatava isiklikust varast, vaid esindaja isiklikust varast.¹⁰⁹

Seadus ei kohusta pärijat pärandit vastu võttes nõudma pärandvara inventuuri, vaid annab pärijale selleks võimaluse. Pärandi inventuur on vana ja uue PärS § 136 lg 1 järgi kohustuslik vaid juhul, kui pärijaks on piiratud teovõimega isik, kohalik omavalitsusüksus või riik. Vana ja uue PärS § 136 lg 2 kohaselt, kui piiratud teovõimega pärija seaduslik esindaja ei ole pärija huvides pärandi inventuuri taotlenud, vastutab ta isiklikult pärandaja nende võlgade eest, mille

---

¹⁰⁵ M. Gruber, S. Kalss, K. Müller, M. Schauer. (Hrsg.). *Erbrecht und Vermögensnachfolge*. Wien: Springer – Verlag 2010, lk 649, äärenumber 428.

¹⁰⁶ C. Th. Ebenroth. *Juristische Kurzlehrbuch für Studium und Praxis*. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung 1992, lk 745, äärenumber 1120.

¹⁰⁷ J. Basedow, K. J. Hopt, R. Zimmermann, A. Stier. *The Max Planck Encyclopedia on European Private Law*. Volume II. Oxford University Press 2012, lk 1097.

¹⁰⁸ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 136 lõige 1

¹⁰⁹ T. Mikk. *Pärimisõigus*. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 120.

rahuldamiseks pärandist ei jätkunud. Nimetatud sättega annab seadus piiratud teovõimega pärijale siiski võimaluse pärida ka ilma inventuuri teostamata, pannes vastutuse inventuuri nõude järgimata jätmise eest piiratud teovõimega isiku seaduslikule esindajale. Kohalikule omavalitsusüksusele ja riigile kui pärijale seadus inventuuri tegemata jätmiseks võimalust ei anna.¹¹⁰ Seega riik ja kohalik omavalitsusüksus pärandvara ületavate võlgade eest vana pärimisseaduse kohaselt ei vastuta, kuid uue pärimisseaduse järgi, nagu eelpool kirjeldatud, peab riik või kohalik omavalitsusüksus vastutuse piiramiseks vara ebapiisavuse korral esitama kohtule avalduse pankroti väljakuulutamiseks.¹¹¹

Uue PärS § 137 lg1 kohaselt võib pärija notariaalselt tõestatud inventuuri nõude notarile esitada ka kolme kuu jooksul pärast seda, kui ta sai teada või oleks pidanud teada saama asjaoludest, millest võib järeldada, et pärandvarast ei piisa pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.¹¹²

PärS §139 lõike 1 kohaselt inventuuri nõude esitaja esitab inventuuri tegijale nimekirja talle teada olevast pärandvarast ja pärandvaraga seotud kohustustest. Inventuuri tegija võib anda inventuuri nõude esitajale tähtaja esitatud nimekirja täiendamiseks.¹¹³ Samas PärS § 138 kohaselt määrab notar inventuuri tegijaks kohtutäituri. Kui pärand avanes välisriigis, määrab notar inventuuri tegijaks kohtutäituri, kelle tööpiirkonnas asub pärandvara hulka kuuluv kinnisasi.¹¹⁴

Pärija seisukohast jääb ebaselgeks, miks peab pärija veel eraldi nimekirja koostama ning kui lähtuda asjaolust, et seda peaks tegema piiratud teovõimega pärija seaduslik esindaja, on töö autori hinnangul tegu liialt keerulise ja raskendava kohustusega. Samas leian, et kogu inventuuri võiks läbi viia notar, nagu oli sätestatud vana PärS § 135 lg1 kohaselt.¹¹⁵ Kehtivas seaduses annab ka notar kohtutäiturile pärandvarast nimekirja, seega jääb selgusetuks, miks ei võiks kogu protsessi algusest peale läbi viia notar. Leian, et nii mitme isiku poolt pärandvara nimekirja koostamine võib tekitada arusaamatusi.

---

¹¹⁰ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52 ja Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752.

PärS § 136 lg 1

¹¹¹ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 34.

¹¹² Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 137 lg1

¹¹³ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS §139 lg 1

¹¹⁴ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS §138

¹¹⁵ Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS §135 lg1

3.3. Inventuuri esitamise aeg.

Šveitsi ZGB artikli 567 kohaselt on pärandist loobumise tähtajaks kolm kuud. Seadusjärgsetele pärijatele algab see tähtaeg pärandaja surmast teadasaamisest ja viimse tahte alusel nimetatud pärijatele alates hetkest, kui neile on ametlikult pärandaja korraldusest teatatud. Kui on aga välja kuulutatud pärandvara inventuur, siis hakkab kolmekuuline tähtaeg kulgema ajast, kui pärijatele ametlikult teatati inventuuri lõpetamisest. Kui pärimisega tegelevale ametiasutusele ei ole pärija teada, siis peab ta ZGB artikli 555 kohaselt pärijat otsima. Kui otsingud tulemust ei anna, siis tehakse avalik üleskutse ja antakse aasta aega selleks, et pärija endast ise teataks. Kui pärija selle aja jooksul välja ei ilmu, siis läheb pärand üle kohalikule omaavalitsusüksusele, kuid pärijal säilib pärandi väljaandmise nõue.¹¹⁶

Eesti uue PärS kohaselt on inventuuri nõude esitamine ajaliselt piiramata. Pərija võib põhimõtteliselt inventuuri nõuda ka aastate pärast. Pärandavara kindlakstegemine ebamõistlikult pika ajalise nihkega tekitab paratamatult suuri probleeme. Tõesti, eeskujuks võetud Saksa õiguses ei ole inventuuri nõude esitamisele seaduses sõnaselget ajalist piiri seatud, kuid erinevalt Eesti õigusest ei too Saksa õiguses inventuuri tegemine iseenesest kaasa pärija vastutuse piiramist.¹¹⁷

Leian, et antud situatsioonis on kerge pahatahtlikul pärijal pärandvara enne kahjustada, kui inventuuri nõue esitada. Samuti leian, et inventuuri nõude ajaline piiramus on pärandvara kahjustav, kuna pahatahtlik pärija võib meelega püüda kahjustada võlausaldajate huve.

Eesti uus pärimisseadus on andnud pärijale lisaks pärandi vastuvõtmisel inventuuri nõude esitamisele ka veel võimaluse esitada inventuuri nõue kolme kuu jooksul pärast seda, kui ta sai teada või oleks pidanud teada saada asjaoludest, millest võib järeldada, et pärandvarast ei piisa pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.¹¹⁸ Antud sättega kaitseb Eesti õigus pärija huve üsna tõhusalt, aga ei pruugi kaitsta võlausaldajate huve.¹¹⁹

Vana PärS § 135 kuni 31.12.2008 aastal kehtinud pärimisseaduse §135 lõike 1 kohaselt oli pärija õigustatud inventuuri nõude esitama pärandi vastuvõtmisel.¹²⁰ Uue kehtiva pärimisseaduse § 137 lõike 2 kohaselt võib pärija notariaalselt tõestatud inventuuri nõude notarile esitada ka kolme kuu

---

¹¹⁶ U. Liin. Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem. *Juridica*, 2003 nr 1, lk 55.

¹¹⁷ U. Liin. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? *Juridica*, 2009 nr 1, lk 29–30.

¹¹⁸ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 137 lg 2

¹¹⁹ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. *Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond*. 2013, lk 20.

¹²⁰ Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS §135 lg 1

jooksul pärast seda, kui ta sai teada või oleks pidanud teada saada asjaoludest, millest võib järeldada, et pärandvarast ei piisa pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.¹²¹

Leian, et pärandvara inventuuri esitamise võimaluse peaks loobumissüsteemis viima pärandist loobumise kolmekuuse tähtajaga samasse ajalisse määratlusse.

Eesti 1997. a pärimisseaduse kohaselt sai pärija vastutust piirata üksnes pärandi vastuvõtmisel. Kui pärija pärandit vastu võttes nõuab selle inventuuri, vabaneb ta pärandaja võlgade tasumise kohustusest oma vara arvel.¹²² Eesti uue pärimisseaduse regulatsioon on selles osas oluliselt paindlikum, nähes ette, et inventuuri nõude esitamine on võimalik ka peale pärandi vastuvõtmist, nt pärast pärandvara ebapiisavusest teadasaamist. Pärija võib notariaalselt tõestatud inventuuri nõude notarile esitada kolme kuu jooksul pärast seda, kui ta sai teada või oleks pidanud teada saada asjaoludest, millest võib järeldada, et pärandvarast ei piisa pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.¹²³ Seega ei pea pärija pärandi vastuvõtmise üle otsustamisel ilmtingimata omama detailselt ülevaadet kõikidest pärandvara hulka kuuluvatest asjadest, nõuetest ja kohustustest. See ei pruugi alati ka võimalik olla. Inventuurinõude hilisema esitamise võimalus aitab vältida põhjendamatuid inventuure ja tagab, et pärija saab olla kindel, et vastutuse piiramine on ka hiljem võimalik ja ta ei pea võlgade kartuses pärandist loobuma. Võlausaldaja, kes soovib saada selgust pärandvara koosseisus enne, kui selle uus omanik seda valitsema asub, võib esitada pärandvara valitsemise taotluse, kui on alust arvata, et muidu satuks ohtu tema nõude rahuldamine. Sellisel juhul rahuldatakse kõikide võlausaldajate nõuded pärandvara hooldaja poolt.¹²⁴

Leian, et hilisem inventuuri esitamise võimalikkus ei ole õigustatud. Kuna inventuuri nõude saab esitada aastate pärast, on küsitav, kui palju on pärandvarast selleks ajaks säilinud ning mis määral on seda ära kasutatud ja kahjustatud. Esineb ka suur tõenäosus, et pärandvara on asutud kasutama ning seeläbi on pärija isikliku varaga segunenud.

---

¹²¹ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS§137 lg 2

¹²² Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS § 135 lg 1

¹²³ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 137 lg 2

¹²⁴ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 119.

3.4. Inventuuri soodustusega pärandi vastuvõtt

Inventuurisoodustusega pärandi vastuvõtt oli tavapärase juba vanas Roomas. Inventuuri tegemise põhimõte oli seal sarnane meie praeguse inventuuri põhimõttega: teha teatud kindla tähtaja jooksul pärandvara nimekiri.¹²⁵

Inventuurisoodustuse eesmärgiks on pärandvara lahushoidmine pärija enda varast, nende varade segunemise vältimine. Seepärast oleks loogiline, et ka kohalviibiv pärija või siis tegudega vastuvõttev pärija saaksid ka teatud mõistliku tähtaja jooksul pärandi inventuuri tegemist nõuda. 1997. a PärS väljatöötamisel aluseks võetud 1940. a tsiviilseadustiku eelnõus oli see ka nii kavandatud. Nimelt oli TsSE § 818 kohaselt ette nähtud, et „pärimisele kutsutud isik, kes soovib või peab kasutama inventuuriõigust, on kohustatud hoolitsema, et kohtu korraldusel koostataks pärandi nimekiri ühes hindega ja avaldataks pärandi avanemise kuulutus kolme kuu jooksul arvates ajast, mil see isik enda pärimisele kutsumisest teada sai”. Pärimisseadusesse seda üsnagi olulist sätet siiski sisse ei võetud. Antud lünk peaks aga kõrvaldatama pärimisõiguse reformi tulemusel, kui pärimisseadusesse lisatakse analoogse sisuga säte ja seda juba Saksa õiguse eeskujul.¹²⁶

Uue pärimisseaduse eelnõu koostamise seletuskirjas on märgitud, et eelkõige tuleb esile tõsta pärimise käigu regulatsiooni juures pärandvara inventuuri, pärija võlausaldajate väljaselgitamist ning nende nõuete rahuldamist käsitlevate sätete olulist täpsustamist. Pärimisel läheb pärijale üle kogu pärandaja vara või osa sellest. Kuid vara ei hõlma mitte ainult õigusi, vaid ka kohustusi. Teatud juhtudel võivad pärandaja kohustused ületada pärandaja õigusi. 1997. a PärS olev õiguse regulatsioon, mis kehtestab, millistel tingimustel ja kui suures ulatuses vastutab pärija pärandaja kohustuste eest täiendavalt ja isiklikult oma varaga, on liiga üldsõnaline ja väheregulatiivne. Ka selles osas peaks käesolevas eelnõus pakutud lahenduse heakskiitmine tooma kaasa olulise kvalitatiivse edasimineku õiguskindluse poole.¹²⁷

---

¹²⁵ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 19.

¹²⁶ U. Liin. Pärimisõigus, Ilo, 2005, lk 205–206.

¹²⁷ Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus:

<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952> (11.12.2015)

3.5. Varade kaitse pärimismenetluses (pärandvara versus isiklik vara)

Pärimine ei ole hetkesündmus, vaid on protsess, mis kestab kuid või isegi aastaid. Pärandi pärijale ülemineku korraldamiseks on vaja lisaks materiaalõiguse normidele ka piisavalt täpseid ning toimivaid menetlusõiguse norme. Pärimismenetluse alustamise ja pärandi säilimise tagamiseks vahetult pärast pärandaja surma on vajalikud ka teatavad haldusõigusnormid, mis paneksid inimese surma korral konkreetsed kohustused peale politsei surmaakti koostavale perekonnaseisuasutusele ja kohalikule omavalitsusele, kui oma endise elaniku n-ö lõpp-pärijale.¹²⁸

Pärandi pärijale ülemineku erinevatest korraldusviisidest ei taga ei loobumissüsteem ega vastuvõtusüsteem kiiret selgust selles, kes on pärijad ja kes konkreetselt on kohustatud hoolitsema pärandvara säilimise eest ega kindlusta, et konkreetsete pärandiesemete üleminek uuele omanikule oleks kenasti ametlikult vormistatud ja seega avalikkusele teada. Taoline selgus ja kindlus on Euroopas kasutatavatest pärimissüsteemidest tagatud hoopiski kolmandas süsteemis, mida kokkuvõtvalt võiks nimetada ka Inglise ja Põhjamaade pärandi ülemineku süsteemiks, kus iga surnud inimese pärandvara kuulub kohustuslikule administreerimisele. Teatud mõõndustega võib siia hulka arvata ka Austria õiguse. Ainult pärandvara administreerimise süsteemi korral on suhteliselt hästi kaitstud eemalviivate pärijate huvid. Viimaseid ei kaitse pahatahtlike kaaspärijate eest iseenesest ei loobumissüsteem ega ka vastuvõtusüsteem.¹²⁹

Põhimõtteliselt võib võlausaldaja nõuda täitmist nii pärandvarast kui pärija isiklikust varast. Eeldatakse, et pärija vastutab kõigi pärandil lasuvate kohustuste eest ja seda kogu oma varaga, st nii oma isikliku vara kui pärandina saadud varaga. Vastutus on siiski piiratud. Kõik nüüdisaegsed pärimissüsteemid võimaldavad ka pärandi vastuvõtnud pärijal oma vastutust piirata ja keelduda kohustuste täitmisest ulatuses, milles need ületavad pärandvara. Nii on ka Eesti õiguses pärijal soovi korral võimalus seaduses sätestatud tingimustel oma vastutust piirata, mille tulemusel vastutab ta võlausaldajate ees vaid pärandvara ulatuses.¹³⁰ Kui pärandaja oleks elus, oleks vastutav varamass eelduslikult sama. Vastutuse mittepiiramine paneb aga võlausaldaja senisest soodsamasse positsiooni, kuna tema nõuete eest vastutab lisaks pärandaja varale ka pärija vara ning senise ühe varamassi asemel saab täitmist nõuda kahest. Pärandi avanemisega tekib ebataoline olukord, kus segunevad kaks varamassi ja sellega seoses ka kaks gruppi

¹²⁸ U. Liin. Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem. *Juridica*, 2003 nr 1, lk 56.

¹²⁹ U. Liin. Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem. *Juridica*, 2003 nr 1, lk 56.

¹³⁰ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 130 lõige 3

potentsiaalseid võlausaldajaid. Pärandaja võlausaldaja on huvitatud nõude rahuldamisest nii pärija varast kui pärandvarast, sama soovivad ka pärija isiklikud võlausaldajad. Pärija vastutuse piiramisega püütaksegi hoida kaks varamassi ja sellega seotud võlausaldajad õiguslikult lahus. Nii saab pärija isiklik võlausaldaja nõuda täitmist pärandvarast, kui pärandaja kohustuste täitmisest vara üle jääb.¹³¹

Eesti uue PärS § 130 lg 3 sätestab, et pärija on kohustatud täitma kõik pärandaja kohustused. Pärandvara ebapiisavuse korral peab pärija need kohustused täitma oma vara arvel, välja arvatud juhul, kui ta pärast inventuuri tegemist on täitnud kohustused seaduses sätestatud korras, kui on välja kuulutatud pärandvara pankrot või kui pankrotimenetlus on lõppenud pankrotti välja kuulutamata, raugemise tõttu.¹³² Sätte redaktsioon jõustus 01.07.2010, ajavahemikul 01.01.2009–30.06.2010 kehtis säte, mille kohaselt, kui pärandvarast ei piisa kõigi pärandaja kohustuste täitmiseks ning ei ole tehtud pärandi inventuuri ega välja kuulutatud pärandvara pankrotti, on pärija kohustatud täitma pärandaja kohustused ka oma vara arvel. Seega Eestis peab pärija pärandvara ees piiramatust vastutusest vabanemiseks täitma pärandaja kohustused seaduses sätestatud korras või esitama kohtule avalduse pankroti väljakuulutamiseks.¹³³

Töö autor leiab et pärandvara süsteem, mis oleks ühe organi vastutusallas ja seeläbi saaks kirja nii pärandvara aktiva kui passiva pool, võimaldaks edukamalt tagada pärijate õiguste kaitset ja koormaks pärijaid tunduvalt vähem, kui näiteks Eestis hetkel kehtiv loobumissüsteem.

3.6. Pärijate vastutus pärandaja kohustuste eest

Saksamaal vastutab pärija pärandi võlausaldajate ees üksnes pärandvaraga ja mitte oma isikliku varaga, kui on tehtud pärandvara hooldamise korraldus pärandi võlausaldajate nõuete rahuldamiseks (pärandvara valitsemine) või kui on välja kuulutatud pärandvara pankrot. Reeglina on mõlema varamassi lahutamine kasulik ka pärandi võlausaldajatele, kuna pärija ja viimase isiklikud võlausaldajad hoitakse pärandvarast eemal. Pärandvara säilib kuni pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseni ja pärija ei saa pärandi arvel rahuldada oma isiklike võlausaldajaid. Pärija isiklike võlausaldajate suhtes vastutab Saksamaal üksnes pärija isiklik

---

¹³¹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 118–119.

¹³² Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 130 lg 3

¹³³ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 29–30.

vara; Eestis, vähemalt formaalselt, samuti (siinkohal mõeldakse seda, et pärija võib hoolitseda pärand- ja isikliku vara segunemise eest enne ametliku pärandvara nimekirja koostamist).¹³⁴

Saksamaal kehtiv süsteem on rohkem pärijat ja pärandvara kaitsev. Leian, et antud formaalne arusaam Eesti kontekstis toimib väga ausate pärijate jaoks, kuid pahatahtlikule pärijale on see soodustavaks asjaoluks pärandvara kasutamisel. Samuti on pärandvara ametliku nimekirja koostamisel raske tõendada pärandvara osalist puudumist, kui sellele eelneval ajal on pärija suutnud selle osa pärandvarast näiteks võõrandada. Samuti leian, et keeruline on välja selgitada ja tõendada pärija tahtlikku pärandvara kirjapaneku vältimist.

Pärast pankroti väljakuulutamist ei saa pärandaja võlausaldaja Saksa õigusruumis nõuda pärijalt pärandaja kohustuste täitmist pärija varast. Eesti pärimisõigus järgib sama põhimõtet.¹³⁵

Eesti uue pärimisseaduse kohaselt ei pea pärandvara ebapiisavuse korral pärija täitma pärandvara hulka kuuluvaid kohustusi oma vara arvel, kui ta pärast inventuuri tegemist on täitnud kohustused seaduses sätestatud korras, kui on välja kuulutatud pärandvara pankrot või kui pankrotimenetlus on lõppenud pankrotti välja kuulutamata, raugemise tõttu.¹³⁶

Võrreldes Eesti vana pärimisseadusega on uues pärimisseaduses muudatus, nimelt on uue PärS § 142 lg-s 6 sätestatud pärandvara pankroti väljakuulutamise avalduse esitamise võimalus, mis on sarnaselt pärandvara inventuuriga pärija vastutuse piiramise aluseks. Pärandvara pankrot eraldab varamassid, mistõttu pärija oma isikliku varaga pärija kohustuste eest ei vastuta. Uue PärS § 142 lg 6 kohaselt juhul, kui pärandvarast ei jätku kõigi uue PärS § 142 lg 1 p-des 1 ja 2 nimetatud nõuete rahuldamiseks ja pärija ei ole nõus nende rahuldamisega oma vara arvel, on pärandvara hooldaja või pärija kohustatud viivitamata esitama avalduse pärandvara pankroti väljakuulutamiseks. Eeltoodust tulenevalt on pankrotiavalduse esitamine asjaoludest olenevalt kohustus (kohalik omavalitsusüksus, riik ja piiratud teovõimega pärija) või võimalus, kuid see teenib ühesugust eesmärki – päästa pärija pärandaja kohustuste täitmisest oma vara arvel.¹³⁷

Kuna Eesti uus pärimisseadus võimaldab esitada inventuurinõude ka pärast pärandi vastuvõtmist, kaasneb sellega vältimatult võlausaldajate ebavõrdse kohtlemise oht. Kui pärast inventuuri tegemist selgub, et pärandvarast kõikide nõuete rahuldamiseks ei piisa ja järelikult on

---

¹³⁴ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 31.

¹³⁵ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 31.

¹³⁶ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 125.

¹³⁷ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 31.

võlausaldajad, kelle nõuded on rahuldatud enne inventuuri, olnud teistega võrreldes eelisseisus, vastutab ülejäänud võlausaldajatele tekitatud kahju eest pärija. Selline vastutus ei ole siiski ülemäära range ja seotud pärija teadmisega pärandvara ebapiisavusest. Kui pärija on pärandvara nimekirja kantud nõude täitnud enne inventuuri tegemist, vastutab ta seeläbi ülejäänud võlausaldajatele tekitatud kahju eest, kui ta kohustuse täitmise hetkel teadis või pidi teadma, et pärandaja võlausaldajate nõuded võivad ületada pärandvara väärtuse.¹³⁸

Kahju väljendub eelkõige selles, et täies ulatuses rahuldatud võlausaldajate arvel vähenes ülejäänud võlausaldajatele väljamaksmisele kuuluv summa, sellisel juhul peab pärija ülejäänud võlausaldajatele välja maksma summa, mille võrra eelnevalt rahuldatud võlausaldajate nõuded oleks jäänud rahuldamata juhul, kui väljamaksed oleks tehtud pärast inventuuri tegemist. Pärija kaotab vastutusprivileegi, st vastutab ka oma varaga, kui pärija jätab nimekirja kandmiseks avaldamata pärandi hulka kuuluvaid asju või õigusi või avaldab olematuid kohustusi selleks, et kahjustada pärandvara võlausaldajaid.¹³⁹

Autor leiab, et pärijal lasub suur vastutus, et juba algselt pärandaja kohustuste ja nõuete osas selgust saada. Vastasel juhul võib heaendeline, kuid asjast mitte nii teadlik pärija pahaaimamatult leida ennast situatsioonist, kus ta peab oma vara arvelt võlausaldajatele tasuma, seda olenemata pärandvara inventuuri toimumisest.

Kokkuvõtlikult on Saksa õiguses pärija vastutuse piiramise vahenditeks pärandvara eraldamine ja pärandvara pankrot, kusjuures mõlema menetluse eelduseks on kohustuslik eelnev inventuuri läbiviimine. Eesti vana pärimisseaduse kohaselt olid pärija vastutuse piiramise vahenditeks pärandi inventuuri ja pärandvara eraldamine, sealjuures oli inventuur pankrotimenetluse eelduseks.¹⁴⁰ Eesti uues pärimisseaduses on pärandi inventuur ja pärandvara pankrot alternatiivsed pärija vastutuse piiramise vahendid.¹⁴¹

Tiina Mikk on leidnud, et Eesti uues pärimisseaduses on vastutuse piiramine iga pärija isiklik õigus ja kohustus ning seda tuleb vaadata lahus pärandvara nimekirja koostamise kohustusest. Kui pärijaid on mitu, ei too vastutuse piiramine ühe pärija poolt automaatselt kaasa sama tagajärge ülejäänud pärijate jaoks. Võib juhtuda, et mõni pärijatest soovib võlausaldajate nõuded oma varast rahuldada. Kui inventuur on ühe pärija nõudel tehtud, kehtivad inventuuri tagajärjed

---

¹³⁸ Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 143 lg 2

¹³⁹ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 126.

¹⁴⁰ Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752. PärS § 114

¹⁴¹ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 32.

kõigi pärijate suhtes, kes on nõudnud pärandi inventuuri.¹⁴² Seega kui kõik kolm pärijat soovivad oma vastutust piirata, on selguse huvides soovitav, et igaüks neist oma tahet inventuuri läbi viia selgelt väljendaks. Vastasel korral vastutab pärandvara ulatuses ainult see pärija, kes inventuuri nõude esitas, st soovis oma vastutust piirata. Seejuures inventeeritakse pärandvara siiski vaid üks kord, olulise põhjuseta ei ole uut pärandvara nimekirja teha vaja.¹⁴³

Saksa õiguse järgi ei saavuta pärija inventuuri tegemisega veel piiratud vastutust. Inventuur on pärandvara eraldamine isiklikust varast üksnes formaalselt ja seega seadusandjate arvates ebapiisav. Inventuuri tegemine annab aga pärijale õiguse piirata vastutust pärandvara kohustuste eest pärandvaraga. Muus osas sisaldab see pärandvara võlausaldajate jaoks üksnes informatsiooni, et pärandi avanemise ajal teisi pärandvaraesemeid peale loetletute ei eksisteerinud. Sama mõtte on ka Eesti pärimisseadusel. Inventuuri tegemine ei vabasta pärijat piiramatust vastutusest pärandvara kohustuste eest. Uue PärS § 130 lg 3 sätestab, et pärija on kohustatud täitma kõik pärandaja kohustused. Pärandvara ebapiisavuse korral peab pärija need kohustused täitma oma vara arvel, välja arvatud juhul, kui ta pärast inventuuri tegemist on täitnud kohustused seaduses sätestatud korras, kui on välja kuulutatud pärandvara pankrot või kui pankrotimenetlus on lõppenud pankrotti välja kuulutamata, raugemise tõttu. Sätte redaktsioon jõustus 01.07.2010, ajavahemikul 01.01.2009–30.06.2010 kehtis säte, mille kohaselt, kui pärandvarast ei piisa kõigi pärandaja kohustuste täitmiseks ning ei ole tehtud pärandi inventuuri ega välja kuulutatud pärandvara pankrotti, on pärija kohustatud täitma pärandaja kohustused ka oma vara arvel. Seega Eestis peab pärija pärandvara ees piiramatust vastutusest vabanemiseks täitma pärandaja kohustused seaduses sätestatud korras või esitama kohtule avalduse pankroti väljakuulutamiseks.¹⁴⁴

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Eestis hetkel kehtiv loobumissüsteem nõuab pärijalt negatiivsete õiguslike tagajärgede vältimiseks (pärija võimalik vastutus) ja oma oluliste õiguste kaitsmiseks tunduvalt rohkem aktiivset sekkumist kui pikka aega kehtinud traditsiooniline vastuvõtusüsteem.

---

¹⁴² Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52. PärS § 139 lg 7

¹⁴³ T. Mikk. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012, lk 120.

¹⁴⁴ K. Oksa. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks. Magistritöö. Tartu Ülikooli õigusteaduskond. 2013, lk 29–30.

KOKKUVÕTE

Lõputöös on autor juhindunud töö eesmärgist ja pealkirjast ning püüdnud välja selgitada, kas Eestis kehtima hakanud uus pärimissüsteem ehk loobumissüsteem kaitseb piisavalt pärijate huve vara omandamisel ja millised õiguslikud probleemid kaasnevad pärandi vastuvõtmisega Eesti uues pärimissüsteemis. Selleks uuris töö autor Eesti ja teiste riikide õiguslase kirjanduse, seadusandluse ja kohtupraktika abil pärija huvide kaitsmist pärandvara omandamisel ning võrdles seda peamiselt Saksa õigusega, vähesel määral ka Šveitsi, Itaalia ja Austria õigusega.

Töös jõutakse järelduseni, et Eesti uus loobumissüsteemil põhinev pärimisseadus ei suuda piisavalt kaitsta pärijat pärandvara omandamisel. Töö autor on sissejuhatuses püstitanud hüpoteesi, et loobumissüsteem ei kaitse piisavalt pärija õigusi pärandvara ülemineku protsessis ja töö tulemusena leidis hüpotees kinnitust.

Eesti uue pärimissüsteemi loomise protsessist ülevaate andmisel selgitati välja erinevad põhjused, miks oli vajalik minna üle just loobumissüsteemile, kuigi traditsiooniline vastuvõtusüsteem toimis ja seda oleks võinud edasi arendada. Teemakohases õiguskirjanduses olevad seisukohad näitasid peamise põhjusena, et uue süsteemiga sooviti kõrvaldada mitmed väga olulised varasema pärimissüsteemi puudused, mille kohaselt läks pärand pärijale üle vaid juhul, kui selleks avaldati soovi. Uue pärimissüsteemi eesmärk muuta pärijate õiguste ja huvide kaitse tõhusamaks ei saanud töö autori hinnangul piisavalt täidetud, kuna osutus pärijate jaoks ülemäära koormavaks. Uus pärimissüsteem täidab eesmärki vaid juhul, kui pärandi vastuvõtmine on pärijate huvides, kuid juhtudel, kus pärandajast jäävad maha vaid kohustused on selline lahendus pärijale ebamõistlikult koormav.

Antud töös selgitati välja Eestis hetkel kehtiva uue pärimissüsteemi peamised kitsaskohad pärandvara omandamisel. Üheks kitsaskohaks on kindlasti asjaolu, et Eestis ei ole pärijate väljaselgitamine ja pärandvara valitsemine riiklikult korraldatud. Pärimist puudutavate probleemide lahendamiseks peab tegelema eelkõige pärija ise. Pärija kindlakstegemist võib siiski seejuures kiirendada huvitatud isiku poolne tegevus. Kuigi pärandi üleminek pärijale toimub automaatselt, alustatakse pärimismenetlust vaid menetluse läbiviimisest huvitatud isiku soovil. Kehtiva pärimissüsteemi kohaselt tuleb pärijal pärandvara ees piiramatust vastutusest

vabanemiseks täita pärandaja kohustused seaduses sätestatud korras või esitada kohtule avaldus pankroti väljakuulutamiseks, mis võib pärijale osutada suhteliselt koormavaks. Seoses asjaoluga, et kehtiv pärimissüsteem võimaldab pärijal esitada inventuurinõude ka pärast pärandi vastuvõtmist, võib see pärijale kaasa tuua võimaliku vastutuse ebavõrdselt koheldud võlausaldajate ees.

Inventuuri ajalise määratluse puudumise teeb keerukaks varade lahus hoidmise, mille läbi võib kergesti pärija ja pärandaja vara seguneda.

Kehtiv pärimissüsteem ehk loobumissüsteem on pärijale eriti koormav just sellisel juhul, kui pärija ei soovi pärandit vastu võtta. Vältimaks võlgade ja kohustuste üleminekut pärijale, tuleb hetkel kehtivas pärimissüsteemis pärijal järgida tähtaegu, pöörduda notari poole ning tasuda seejuures erinevate toimingute eest. Siinkohal asub käesoleva töö autor seisukohale, et traditsiooniline vastuvõtusüsteem võimaldas vaadeldaval juhul pärija õigusi paremini kaitsta ja vältis pärija ebaõiglast koormamist.

Uue pärimissüsteemiga sooviti küll paremini tagada eemalolevate pärijate õigust pärida, kuid selle hinnaks sai pärijate passiivse käitumisega automaatselt rakenduva pärandaja kohustuste eest kaitsmise mehhanismi kadumine. Selline uus lähenemine muutis pärijate õigusliku kaitse märkimisväärselt kehvemaks – avades nad automaatselt negatiivsetele õiguslikele tagajärgedele ehk vaadeldaval juhul pärandaja võimalike kohustuste üleminekule. Selliste negatiivsete õiguslike tagajärgede eest kaitses pärijaid eelnevalt kehtinud vastuvõtusüsteem ja seda ilma pärijaid liigselt koormamata. Käesoleva töö autor on kaalunud uue pärimissüsteemi puudusi ja eeliseid ning asunud seisukohale, et eelpoolnimetatud negatiivsete tagajärgede vältimine on õiguste kaitse seisukohalt vaadates pärijatele pigem olulisem huvi, kui näiteks eemalviibivate pärijate huvi aastate möödudes oma õigusi maksma panna.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et arvestades tänapäeva sotsiaalse tegelikkusega, kus siiski valdaval enamusel isikutel lasuvad erinevad kohustused kõikvõimalike laenude ja liisingute näol, jäeti pärijate olulisemad huvid hetkel kehtivale pärimissüsteemile üleminekuga suures osas õiguslikult kaitsmata ja pigem leiavad uues süsteemis kaitset eeskätt võlausaldajate huvid. Kui enne oli pärija automaatselt pärandaja kohustuste eest kaitstud (ilma aktiivse sekkumiseta), siis uue süsteemi kohaselt tuleb pärijal enda õiguste kaitsmiseks igal juhul aktiivselt sekkuda – seevastu pärija suhtes negatiivne tagajärg ehk pärandaja kohustuste üleminek saabub pärijale automaatselt. Kui enne sai pärija loota passiivsele õiguste kaitsele, siis uue süsteemiga on kahjuks see valikuvõimalus pärijalt ära võetud.

Teen järgmised ettepanekud seadusandjale.

- Pärivate väljaselgitamine ja pärandvara valitsemine peaks olema riiklikult korraldatud.
- Hetkel kehtivas seaduses puudub pärandi tegudega vastuvõtu võimalus mis tuleks taastada, seda nii esialgse pärija, kui ka lõpliku pärija ning võlausaldajate seisukohast.
- Vabastada pärija pärandvara nimekirja koostamise kohustusest ning taastada notari pädevus inventuuri läbiviimisel.
- PärS § 137 lõike 2 kohaselt võib pärija notariaalselt tõestatud inventuuri nõude notarile esitada ka kolme kuu jooksul pärast seda, kui ta sai teada või oleks pidanud teada saada asjaoludest, millest võib järeldada, et pärandvarast ei piisa pärandaja võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Teen ettepaneku, et inventuuri esitamise ajaline määratlus võiks jääda kolme kuuse loobumistähtaja sisse.
- Pärimisseadusesse tuleks lisada paragrahv, mis määraks maksimaalne pärandi vastuvõtu ja loobumise tähtaja. Hetkel kohaldub TsüS § 155 lõige 1 ehk üldine pärimisõigusest tuleneva nõude tähtaeg, mille kohaselt omandiõigusest tuleneva väljaandmisnõude ning perekonna- ja pärimisõigusest tuleneva nõude aegumistähtaeg on 30 aastat nõude sissenõutavaks muutumisest, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.
- Võlausaldajatel, annakusaajal ja teistel õigusi omavatel isikutel võiks olla õigus nõuda inventuuri. Hetkel on inventuuri nõude õiguse esitajaks vaid pärija.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Basedow, J. Hopt, K.J. Zimmermann, R. Stier, A. The Max Planck Encyclopedia on European Private Law. Volume II. Oxford University Press 2012.
2. Brox, H. Pärimisõigus, kirjastus Juura 2003.
3. Ebenroth, C.Th. Erbrecht. Juristische Kurzlehrbuch für Studium und Praxis. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung 1992.
4. Gottwald, P. Schwab, D. Büttner, E. Family & Succession Law in Germany. Verlag C.H. Beck München 2001.
5. Gruber, M. Kalss, S. Müller, K. Schauer, M (Hrsg.). Erbrecht und Vermögensnachfolge. Wien: Springer – Verlag 2010.
6. Grünberg, E. Pärandi omandamine, magistritöö, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, 2008.
7. Ilus, E. Rooma eraõiguse alused, kirjastus Ilo, 2000.
8. Larenz, K. Allgemeine Teil des Deutschen Bürgerlichen Rechts.7., neubearb. Aufl. München: Beck 1989.
9. Liin, U. Pärimisõigus, kirjastus Ilo, 2005.
10. Liin, U. Uus pärimismenetlus – kuidas edasi? Juridica, 2009 nr 1.
11. Liin, U. Pärandi üleminek pärijale: vastuvõtusüsteem versus loobumissüsteem. Juridica, 2003 nr 1.
12. Liin, U. Pärimisõiguse põhimõtete rakendamise ulatus Eesti pärimisõiguses, magistritöö, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, 2006.
13. Liin, U. Pärimisõiguse põhimõtetest. Juridica, 1999 nr 3.
14. Mikk, T. Annak pärandvarast eseme omandamise alusena, magistritöö, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, 2010.
15. Mikk, T. Pärimisõigus, Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2004.
16. Mikk, T. Pärimisõigus. 2. tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2012.
17. Murumets, V. Uus pärimisseadus: vastuvõtusüsteem vs loobumissüsteem – muinasajast tänapäeva. Õiguskeel (artiklite kogumik Õiguskeel, 2008 nr1–4), 2008.
18. Nurmela, I. Almann, L. Tuulas, V. Vainomaa, M. Rahvusvaheline eraõigus, kirjastus Juura, 2003.

19. Oksa, K. Õiguslikud vahendid pärija vastutuse piiramiseks, magistritöö, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, 2013.
20. Silvet, E. Mahhov, I. Kuidas pärida ja pärandada, kirjastus Juura, 1997.
21. Varul, P. Kull, I. Kõve, V. Käerdi, M. Võlaõigusseadus III. Kommenteeritud väljaanne, kirjastus Juura, 2009.

Kasutatud internetiallikad

22. Pärimisseaduse eelnõu seletuskiri, mai 2007. Arvutivõrgus, kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=95329&u=20120119175952>
23. Kinnistusraamatuseaduse, pärimisseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus, kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&emshelp=true&eid=984304&u=20120406181425>
24. Riigikogu 9. Oktoobri 2002. a. stenogramm. Arvutivõrgus, kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/stenograms/2002/10/m02100904.html>

Kasutatud kohtupraktika

25. RKTko nr. 3-2-1-86-08 (05.11.2008) RT III 2008, 44, 299
26. RKTko nr. 3-2-1-19-08 (09.04.2008) RT III 2008, 17, 113
27. RKTko nr. 3-2-1-73-04 (22.02.2005) RT III 2005, 8, 73
28. Tallinna Ringkonnakohtu 25.04.2008 otsus 2-05-61

Kasutatud Eesti normatiivmaterjalid

29. Pärimisseadus 15. mai 1996, RT I 1996, 38, 752
30. Pärimisseadus 17. jaanuar 2008, RT I 2008, 7, 52; RT I, 29.06.2014, 10
31. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. 2002, RT I 2002, 35, 216; RT I, 06.12.2010, 1
32. Võlaõigusseadus 26. september 2001, RT I 2001, 81, 487

LÜHENDID

AÕS – Asjaõigusseadus

BGB – Saksa tsiviilkoodeks (*Bürgerliches Gesetzbuch*)

MKS – Maksukorralduse seadus

PärS – Pärimisseadus

REÕS – Rahvusvahelise eraõiguse seadus

RKTKo – Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus

ZGB – Šveitsi tsiviilkoodeks (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch*)

TsÜS – Tsiviilseadustiku üldosa seadus

TsSE – Tsiviilseadustiku eelnõu

VÕS – Võlaõigusseadus

SUMMARY

LEGAL PROBLEMS RELATING TO THE RECEPTION OF HERITAGE

Mariliis Tallo

Language: Estonian
Pages: 48
References: 32

In the final paper the author follows the aim and the title of the paper and tries to establish whether the new effective succession system or the waiver system protects adequately the successors' interests upon the acceptance of the estate and which kind of judicial problems occur together with the acceptance of succession due to the new succession system in Estonia. The author has studied the judicial literature, the legislation and the judicial practice of Estonia and other countries in respect to the protection of the successor's interest followed upon the acceptance of succession, and compares it mainly with the German law, and at a smaller extent with the Swiss, Italian and Austrian law.

The author of the paper draws the conclusion that the new Estonian law of succession, based on the waiver system, fails to protect adequately the successor upon the acceptance of the estate. In the introduction the author of the paper establishes the hypothesis that the succession system or the waiver system fails to protect the interests of the circle of successors upon the acceptance of the estate and the research confirms the hypothesis.

In the overview of the process of creating the new succession system several reasons are brought out why it is necessary to implement the waiver system despite the fact that the traditional acceptance system functioned adequately and could have been developed further. The viewpoints in the corresponding literature highlight the main reason that by the new system some very relevant disadvantages of the previous succession system are eliminated, according to which the succession is transferred to the successor only if the latter claims it. The aim of the new system is to improve the protection of the successors' rights and interests is not completely achieved, because it proves to be too burdensome for the successors. The new succession system fulfils the aim only if the acceptance of the succession is in the successor's interest; however, if

the bequeather leaves behind only obligations the solution is unreasonably burdensome for the heir.

The paper explains the main problem areas of the new effective Estonian succession system upon the acceptance of the estate. One of the disadvantages is the fact that in Estonia the establishment of the successors and the administration of the estate are not regulated state level. Problems related to the succession have to be solved by the successor himself/herself. The establishment of the successor may be speeded up by the activity of the person interested in the matter. Although the succession is automatically transferred to the successor, the succession proceeding is carried out on the basis of the initiative of the party interested in the performance of the proceeding. According to the effective succession system, in order to exclude absolute liability in regard to the estate, the successor has to perform the bequeather's obligations in conformity with the legislation or submit the court a declaration of bankruptcy, which may become considerably burdensome to the successor. Under the circumstances, when the effective succession system enables the successor to submit a claim of inventory also after the acceptance of the succession, it may bring along the successor's possible liability for unequal treatment of creditors.

The absence of the time limit for the inventory complicates keeping the estates separately due to which the successor's and the bequeather's estates may be mixed.

The current succession system or the waiver system is especially burdensome to the successor if the latter does not want to accept the succession. To avoid the transfer of debts and liabilities to the successor, the latter has to follow the given deadlines, turn to the notary and pay for different proceedings. The author of the paper holds the opinion that the traditional acceptance system enabled to protect the successor's rights better and avoided the unfair burdening of the successor.

The aim of the new succession system is to protect the absent successors' rights of succession, but the price paid for it is the liquidation of the mechanism, which protects the successor from the automatically applied obligation in case the successor is passive. The new approach significantly deteriorates the legal protection of the successors by exposing them automatically to negative legal consequences - in the current case the transfer of obligations to the successor. The previous acceptance system protected the successors from the negative legal consequences without an excessive burden on the successors. The author of the paper has discussed the advantages and disadvantages of the new succession system and has come to the conclusion that

the avoidance of the above-mentioned negative consequences from the aspect of judicial protection is more important than the right of the absent successors' interest to establish their rights after years.

All in all, it has to be said that when taking into account the current social situation and the fact that the majority of people are burdened with various obligations such as loans and leases; the new succession system leaves the successors without legal protection because the main focus of the new system favours rather the creditors' interests. When earlier the successor was automatically protected against the bequeather's obligations (without active involvement), the new system requires the successor's active protection of his/her rights and the negative consequence or the transfer of the bequeather's obligations automatically assigned to the successor. When earlier the successor could expect passive protection of rights, the new system unfortunately provides no such option for the successor.

Recommendations made to the legislator.

- The establishment of successors and the administration of the estate has to be arranged on the state level
- The current legislation should restore the option of the acceptance of the succession by action performed by all parties – the initial successor or the final successor and the creditors.
- To free the successor from the obligation to prepare the inventory of the estate and restore the notary's competence to carry out the inventory.
- According to the Law of Succession Act § 137 subsection 2, a successor may submit a notarised claim for inventory to a notary within three months after the successor becomes aware or should have become aware of the circumstances from which it can be presumed that the estate is insufficient for covering the claims of the creditors of the bequeather. The author proposes to introduce the definition of time limit for the submission of the inventory within the three-month waiver deadline.
- A provision to define the maximum period of the acceptance and waiver of the succession should be introduced in the Law of Succession Act. Currently the General Part of the Civil Code Act § 155 subsection 1 states that the limitation period for restitution claims arising from a right of ownership and for claims arising from family

law or law of succession shall be thirty years as of the moment when the claim falls due unless otherwise provided by law.

- Creditors, legatees and other entitled persons should have the right to claim inventory. Currently only the successor has the right to submit the claim of inventory.

